

Kirkkonummen LUMO-ohjelma 2025–2030

Luonnoksesta saatujen lausuntojen ja mielipiteiden yhteenveto sekä vastineet

7.1.2025

Luonnos Kirkkonummen kunnan luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelman (LUMO-ohjelma) tavoitteiksi ja toimenpiteiksi on ollut nähtävillä Kirkkonummen kunnan verkkosivuilla 26.9–30.10.2024. Luonnoksesta annettiin yhteensä 13 lausuntoa ja 4 mielipidettä. Kiitämme kaikkia lausuntojen ja mielipiteiden antajia arvokkaasta palautteesta.

Ramboll Finland Oy:n Jani Järvi ja Mikko Jalo tekivät pohjaehdotukset vastineiksi. Vastineet on työstetty lopulliseen muotoonsa kunnassa Kirkkonummen kunnan ympäristösuunnittelija Merja Puromiehen ja useiden asiantuntijoiden yhteistyönä. Palautteista esitetään kaikki luonnon monimuotoisuuteen ja LUMO-ohjelmaan liittyvät kommentit.

Lausunnot

1. Finnräskin suojeluyhdistys ry	19.10.2024
2. Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry	30.10.2024
3. Kirkkonummen kunnan kaavoitus- ja liikennejärjestelmäpalvelut	24.10.2024
4. Kirkkonummen Porkkalan Martat ry	28.10.2024
5. Kirkkonummen ympäristöyhdistys ry	30.10.2024
6. Luonnon- ja Riistanhoitosäätiö	30.10.2024
7. Natur och Miljö rf	30.10.2024
8. Pro Strömsby rf/ry	28.10.2024
9. Tampala–Särkijärven vesiensuojeluyhdistys ry	22.10.2024
10. Sivistyksen johtoryhmä (Kirkkonummen kunta)	1.10.2024
11. Södra skogsreviret r.f.	25.10.2024
12. Veikkolan kyläyhdistys ry	9.10.2024
13. Yhteiset palvelut (Kirkkonummen kunta)	4.11.2024

Mielipiteet

LUMO-ohjelmaluonnoksesta saatiin nähtävillä olon aikana yhteensä 4 mielipidettä:

Mielipide 1	30.10.2024
Mielipide 2	30.10.2024
Mielipide 3	29.10.2024
Mielipide 4	30.10.2024

LAUSUNNOT

1. Finnräskin suojeluyhdistys ry

19.10.2024

Finnräskin Suojeluyhdistys ry kiittää mahdollisuudesta lausua LUMO-ohjelman luonnoksesta ja tavoitteista.

Pidämme aloitetta LUMO-ohjelmaksi erinomaisena avauksena ja tuemme sen hyväksymistä ja täytäntöön panemista. Sekä ohjelmaluonnoksessa että sidosryhmien kommentteissa on paljon arvokkaita ehdotuksia.

Erityisen tärkeänä pidämme kunnan oman toiminnan tarkastelua LUMO-tavoitteiden mukaan, ja toimenpideohjelman tekemistä sen terävöittämiseksi. Tämä koskee sekä kunnan päättäjiä että virkahenkilöitä, joiden tulisi ottaa huomioon LUMO-tavoitteet kaikessa toiminnassaan. Edempänä esitämme esimerkkejä tästä tarpeesta.

VASTINE:

Merkitään tiedoksi.

Kirkkonummella on omia metsiä vähän verrattuna suureen määrään yksityisiä maita. Esimerkiksi asemakaavojen vaatimien kunnallistekniikkatöiden ja katujen rakentamisen osalta kunta on kuitenkin toteuttaja silloinkin, kun työt tehdään yksityisten alun perin omistamalla maalla. LUMO-periaatteiden noudattamisessa näissä töissä on melko paljon parantamisen varaa. Tämä näkyy esimerkiksi laajojen katualueiden rakentamisen edellyttämien metsänkäsittelyjen ajoittamisessa. Koska suunnitelmat ovat olleet tiedossa hyvissä ajoin ennen töiden toteuttamista, metsien kaato kunnan urakoissa olisi mahdollista ajoittaa lintujen pesimäajan ulkopuolelle. Esimerkiksi keväällä 2024 tehty laaja katurakentamista edeltävä puuston poisto Kehä III:n lähellä Sundsbergin Energiatien alueella tapahtui lintujen parhaaseen pesimäaikaan touko-kesäkuussa. Jos puusto olisi kaadettu maaliskuussa, pesimälinnut olisivat hakenneet reviirinsä muualta. Pesissään hautovien lintujen löytäminen touko-kesäkuussa on erittäin vaikeata tai mahdotonta.

VASTINE:

Toimenpiteeseen 2.3. (Kohtelemme kunnan omistamia luonnonsuojelualueiden ja arvometsien ulkopuolisia metsiä niin, että ne tukevat luonnon monimuotoisuuden vahvistamista, asukkaiden hyvinvoinnin turvaamista ja ilmastomuutoksen hillintää) sisältyy lintujen pesimärauhaa uhkaavien toimenpiteiden ajoittaminen lintujen pesimäajan ulkopuolelle.

Lisätään uusi toimenpide 2.12. Edistetään lintuturvallista rakentamista kunnan linjauksilla ja neuvonnalla.

Menettelytavat:

- 1 Laitetaan rakennusjärjestykseen lintuturvallista rakentamista edistävät määräykset.
- 2 Tehdään rakentajille ja remontoijille suunnattu ohje lintuturvallisesta rakentamisesta.

Kuten äskettäin järjestetyssä ympäristöillassa todettiin, Kirkkonummella on Suomessa eniten pilaantuneita järviä, joiden kunnostamiseksi on käynnissä mittavia ja kalliita yrityksiä. Näiden onnistumisesta ei ole takeita. Vastaavien ongelmien toistuminen vielä puhtaiden järvien osalta on estettävissä siten, että kunnan omassa toiminnassa (katujen rakentaminen, asemakaavojen mukaiset kunnallistekniikkatyöt) otetaan LUMO-periaatteet alusta alkaen huomioon. Vaikka asemakaavoissa määrätään kiinteistökohtaiset hulevesimenettelyt kiinteistöjen vastuulle ja määriteltäviksi rakennusluvuissa, näitä töitä edeltävät toimenpiteet (katurakentaminen, kunnallistekniikka) ovat kunnan vastuulla. Näiden urakoiden suunnittelussa, valmistelussa, suorittamisessa ja valvonnassa on parantamisen varaa.

VASTINE:

Toimenpiteeseen 2.8. (Parannamme järvien, virtavesien ja rannikkovesien tilaa) sisältyvään menettelytapaan on kirjattu pääkaupunkiseudun työmaavesiohjeen käyttöönotto Kirkkonummen kunnassa. Toimenpide 2.9. koskee taajamaympäristöjen hulevesien hallintaa ja sisältää useita menettelytapoja (esim. kunnan hulevesiohjelman päivitys), joilla pyritään siihen, että luonnon monimuotoisuuden turvaaminen varmistetaan kunnan kunnallisteknisten hankkeiden kaikissa vaiheissa.

Ei muutosta.

Keskeisenä tapana lisätä luonnon monimuotoisuutta olisi kuntapäätäjien ja virkamiesten (erityisesti YT-toimialalla) kouluttaminen siten, että asiaan liittyvien lakien ja asetusten soveltaminen olisi itsestään selvää. Tässä koulutuksessa olisi hyödyllistä korostaa, että LUMO-periaatteiden noudattaminen olisi usein myös taloudellisesti kannattavampaa kuin niiden hylkääminen. Kuten LUMO-ohjelmaluonnoksessa mainittiin, Kirkkonummelle tarjottiin lähes 500 000 euron korvausta hiukan yli 10 pienialaisen kunnan omistaman metsä- ja suoalueen liittämistä METSO-ohjelmaan. Rakenus- ja ympäristölautakunnan enemmistön kannattamana päätös jätettiin keväällä 2022 pöydälle odottamaan metsästrategian hyväksymistä valtuustossa. Näiden 2.5 vuoden aikana Kirkkonummi on menettänyt arviolta 100–150 000 euroa laskettuna 5 % inflaation ja maltillisen 5 % pääomalle saatavan tuoton mukaan. Tällä rahalla olisi voitu esimerkiksi palkata vähintään yksi asiantuntijataso viranhaltija tai ostaa maata kunnan omaan käyttöön. Lisäksi ei ole taattu, että valtiolla on riittävä rahoitus jäljellä Metso-hankkeeseen, jos Kirkkonummi päättää siihen suostua.

VASTINE:

Kunnan työntekijöiden luontoasiantuntemuksen varmistaminen sisältyy luonnoksen toimenpiteeseen 4.4. Toimenpiteeseen 2.1. sisältyviin menettelytapoihin on kirjattu kyseisten kohteiden suojelu METSO-ohjelman puitteissa. LUMO-ohjelmaraportissa on yleistä tietoa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen liittyvästä lainsäädännöstä. Lainsäädäntöä esitellään luottamus henkilöille myös mm. koulutuksissa sekä luottamuselinien käsiteltäviksi valmisteltavien päätösehdotusten ja niiden esittelyn yhteydessä.

Ei muutosta.

2. Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry

30.10.2024

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry kiittää Kirkkonummen kuntaa lausuntopyyntöstä. Yhdistys on perehtynyt Kirkkonummen kunnan luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelmaan sisällytettävien tavoitteiden ja toimenpiteiden luonnokseen ja lausuu mielipiteenään seuraavaa.

Kirkkonummen kuntastrategian mukainen päätös laatia Kirkkonummen kunnan luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelma (LUMO-ohjelma) on tervetullut ja ansaitsee kiitoksen. LUMO-ohjelman tarkoituksena on luonnoksen mukaan turvata ja vahvistaa Kirkkonummen kunnan luonnon monimuotoisuutta ja vetovoimaisuutta ja edistää niin luonnon kuin kuntalaisten hyvinvointia. Ohjelman päämääräksi on asetettu kolme teesiä: 1) Kirkkonummen kunta toimii edelläkävijänä ja mallikuntana luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa ja vahvistamisessa, 2) Kirkkonummen kunta tukee asukkaita, yrityksiä, yhdistyksiä ja muita toimijoita luonnon monimuotoisuustyössä sekä 3) Kirkkonummen luonnon monimuotoisuus on alkanut selvästi vahvistua vuoteen 2030 mennessä. Viimeinen teesi jää luonnoksessa muotoilultaan tulkinnanvaraiseksi ja epämääräiseksi, ja vaikka ohjelmassa asetetaan tavoitteita ja toimenpiteitä näiden päämäärien saavuttamiseksi, tulee tätä teesiä jatkossa konkretisoida joko ohjelmatekstissä tai teesin erilaisen muotoilun avulla.

VASTINE:

Päämäärän 3 muotoilu muutetaan seuraavanlaiseksi:

Kirkkonummen luonnon monimuotoisuus on alkanut selvästi vahvistua vuoteen 2030 mennessä etenkin Kirkkonummen kunnan omistamilla alueilla.

Ohjelmaan lisätään seuraava toimenpide (1.5.):

Teemme luontoseurantasuunnitelman Kirkkonummen luonnon monimuotoisuuden tilan seuraamiseksi.

Menettelytavat:

- 1 Luontoseurantasuunnitelmaa varten selvitetään, millaisia luontoseurantoja Kirkkonummen kunta ja muut tahot tekevät Kirkkonummen kunnan alueella.
- 2 Luontoseurantasuunnitelmassa määritellään kunnan luonnon monimuotoisuuden seurannassa käytettävät indikaattorit.
- 3 Kunnan luonnon monimuotoisuuden tilaa aletaan seuraamaan luontoseurantasuunnitelman mukaisesti ja tuloksia hyödynnetään LUMO-ohjelman toteutumisen arvioinnissa.

Ohjelman viisi tavoitetta ovat hyvin muotoiltuja, perusteltuja ja tarkoituksenmukaisia. Tavoite 1, "Tuotamme ja jaamme kunnan luontotietoa kattavasti sekä kehitämme luontotiedon hallintaa" on tärkeä luontotiedon saatavuuden ja järjestelmien välisen keskusteleavuuden edistämiseksi ja tukee osaltaan LSL 13 luvun säännöksiä luonnonsuojelun tietojärjestelmästä. Tringalla ei ole lisättävää toimenpiteisiin 1.1. ja 1.2. menettelytapoineen. Toimenpiteen 1.3. "Täydennämme ja päivitämme Kirkkonummen alueella olevien arvokkaiden luontokohteiden kartoituksia" osalta huomioimme, että myös Tringa tekee Kirkkonummen alueella linnustokartoituksia ja tuottaa näin arvokasta luontotietoa, joka on omiaan hyödyttämään Kirkkonummen luontoa ja kuntaa. Vuoden 2025 aikana kartoitamme osin Kirkkonummen kunnan alueella sijaitsevan Nuuksion IBA-alueen pesimälinnuston, ja tässä Kirkkonummella on mahdollisuus osallistua ajantasaisen luontotiedon hankkimiseen ostamalla pesimälinnustokartoituksen tuottamaa aineistoa käyttöönsä. Osataan tämä liittyä myös tavoitteeseen 5.1. ja sen alaisiin menettelytapoihin avustusten myöntämisestä kunnan alueella toimiville yhdistyksille ja muille toimijoille luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseen. Toimenpide 1.4. ennallistettaviksi soveltuvien kohteiden kartoittamisesta on sisällöltään hyvä ja tarkoituksenmukainen.

VASTINE:

Tringan linnustokartoitukset antavat arvokasta tietoa Kirkkonummen alueen linnustosta. Kirkkonummen kunta tarkastelee Tringan kartoituksissa kerätyn tiedon hyödyntämistä entistä laajemmin kunnan toiminnassa. Kirkkonummen kunnan ympäristöjärjestöille suunnattuja avustuksia voivat hakea kaikki rekisteröidyt, yleishyödyllisiksi katsottavat, voittoa tuottamattomat yhdistykset, joiden toiminnalla edistetään tai toteutetaan Kirkkonummen kunnan alueella mm. ympäristön-, vesien- tai luonnonsuojelua. Avustuksia voidaan myöntää myös rekisteröitymättömille kirkkonummelaisille yhteisöille edellyttäen, että sillä on säännöt ja sen hallinto, toiminta ja talous on järjestetty soveltuvin osin kuten rekisteröidyn yhdistyksen ja sen nimenkirjoittajat ovat täysi-ikäisiä.

Toimenpiteeseen 1.3. (Täydennämme ja päivitämme Kirkkonummen alueella olevien arvokkaiden luontokohteiden kartoituksia) sisältyvään menettelytapaan lisätään kirjaus luontotiedon hankkimisesta muilta tahoilta.

Tavoite 2, "Teemme aktiivisia toimia luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi kunnan omistamilla alueilla" on kunnaninhimoinen ja sisältää sekä erinomaisia toimenpiteitä että kehittämisen varaa. Toimenpide 2.1. ("Täydennämme Kirkkonummen luonnonsuojelualueiden verkostoa hakemalla kunnan omistamilla alueilla sijaitsevia suojelemattomia arvokkaita luontokohteita suojeluun") ja toimenpide 2.2. ("Toteutamme kunnan omistamien luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitettyjä toimenpiteitä ja laadimme uusia hoito- ja käyttösuunnitelmia") ovat tärkeitä. Luonnonsuojelualueiden verkosto ja alueiden väliset ekologiset yhteydet toimivat sitä paremmin, mitä laajempi verkosto on. Linnustollisesti arvokkaista kohteista Nuuksion järviylängön MAALI-alueeseen kuuluvien Kirkkonummen omistamien alueiden suojeleminen on tärkeää, samaten sekä Meiko-Lapprträskin FINIBA-alueen että Saltjärdenin seudun MAALI-alueen osalta aluesuojelun lisäämiselle on tarvetta.

VASTINE:

MAALI- ja FINIBA-alueita käsitellään kunnassa etenkin kaavojen laadinnassa, jossa yhtenä lähtökohtana on luonnonympäristön vaaliminen. Kaavaprosessissa arvioidaan eri vaihtoehtojen vaikutukset mm. linnustollisesti arvokkaisiin alueisiin. Laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavoja ja asemakaavoja on ohjeena Uusimaa-kaava 2025.

Nuuksion Natura 2000 -alueeseen ja MAALI-alueeseen kuuluva kansallispuiston ulkopuolinen Kirkkonummen kunnan omistama alue sisältyy METSO-suojeluesitykseen, jonka rakennus- ja ympäristölautakunta on kokouksessaan 26.4.2022 jättänyt pöydälle odottamaan kunnan omistamien metsien hoidon ohjeistusta.

Saltjärdenin MAALI-alueella ei ole Kirkkonummen kunnan omistusta, mutta alueella on ollut jo pitkään laidunusta muiden toimesta.

Toimenpide 2.3. ansaitsee menettelytapojensa osalta erityiskiitoksen. Erityisesti menettelytavoista viimeinen eli "lintujen pesimärauhaa uhkaavat toimenpiteet tehdään lintujen pesimäajan ulkopuolella" on erinomainen, ja tämä selkeä ja yksiselitteinen muotoilu tulee säilyttää valmiissa ohjelmassa. Samoin lahoppuun lisääminen kunnan omistamissa metsissä on kannatettava suunta. Metsien käsittelyyn liittyvä menettelytapa ("kunnan omistamissa metsissä tehdään vain toimenpiteitä, jotka ovat perusteltavissa luonnon monimuotoisuuden vahvistamisella, asukkaiden hyvinvoinnin turvaamisella ja ilmastonmuutoksen hillinnällä") on pääosin hyvä, mutta kaipaa konkretiaa sen suhteen, mitä asukkaiden hyvinvoinnin turvaamisella tässä yhteydessä tarkoitetaan. Vaarana on se, että toimenpide ja menettelytavat mahdollistavat metsäalueiden liian voimakkaan käsittelyn asukkaiden hyvinvoinnin turvaamisen nimissä.

VASTINE:

Toimenpiteeseen 2.3. sisältyvä ensimmäinen menettelytapa muutetaan seuraavanlaiseksi

- Kunnan omistamissa metsissä tehdään vain toimenpiteitä, jotka ovat perusteltavissa luonnon monimuotoisuuden vahvistamisella, metsiin liittyvien hyvinvointipalveluiden turvaamisella ja ilmastonmuutoksen hillinnällä. Suunnitellaan tapauskohtaisesti asiantuntijatyönä loppuratkaisut, jotka ovat tarkoituksenmukaisia näiden kaikkien kannalta ottaen huomioon kokonaisuus.

Nostamme esille selkeän kehitystarpeen ja -kohteen toimenpiteen 2.4. ("Hoidamme ja rakennamme rakennetun ympäristön viheralueita luonnon monimuotoisuutta vahvistavasti") alla. Toimenpide sisältää jo lukuisia linnustolle tärkeitä menettelytapoja, kuten pönttöjen lisäämisen rakennetun ympäristön viheralueille (erittäin tärkeää usealle erittäin uhanalaiselle lajille, kuten tervapääskylle, räystäspääskylle ja varpuselle) ja viheralueilla kaadettujen puiden jättämisen maalahoppuiksi. Näiden menettelytapojen rinnalle olisi suotavaa nostaa linnuille ja muille eläimille ruokaa tarjoavien puiden, pensaiden ja perennojen (myös talventörröttäjät) lisääminen rakennetun ympäristön viheralueille sekä lintujen törmäyskuolleisuuden ehkäiseminen ja vähentäminen rakennetussa ympäristössä. Lasipinnat ja muut heijastavat rakenteet ovat rakennetussa ympäristössä merkittävä lintukuolleisuutta lisäävä tekijä, ja Kirkkonummen kunnalla olisi erinomainen tilaisuus huomioida asia LUMO-ohjelmassa esimerkiksi neuvonnan, ohjauksen ja erilaisten esimerkkiratkaisujen avulla.

VASTINE:

Toimenpiteeseen 2.4. sisältyviin menettelytapoihin tehdään seuraavat lisäykset:

- Jätetään rakennettavien alueiden viheralueille linnuille ja muille eläimille ravintoa ja suojaa tarjoavia puita ja pensaita.
- Selvitetään linnuille ja muille eläimille ravintoa ja suojaa tarjoavien puiden ja pensaiden lisäämistä jo rakennettujen ympäristöjen alueille.
- Jätetään rakennetun ympäristön viheralueille soveltuviin kohtiin ruohovartisia talvisiementäjäkasveja (talventörröttäjiä).

Lisätään uusi toimenpide 2.12. Edistetään lintuturvallista rakentamista kunnan linjauksilla ja neuvonnalla.

Menettelytavat:

- 1 Laitetaan rakennusjärjestykseen lintuturvallista rakentamista edistävät määräykset.
- 2 Tehdään rakentajille ja remontoijille suunnattu ohje lintuturvallisesta rakentamisesta.

Kannatamme muita tavoitteen 2 alaisia toimenpiteitä. Laiduntamisen jatkaminen tärkeiden lintukohteiden, kuten Saltfjärdenin alueella on tärkeää, samoin etenkin Kirkkonummen saariston alueella on tärkeää jatkaa pienpetojen pyyntiä.

VASTINE:

Kirkkonummen kunta on antanut lupia pienpetojen pyyntiin omistamillaan saaristoalueilla. Toimenpiteeseen 2.10. (Torjumme haitallisia vieraslajeja) lisätään menettelytapa:

Jatketaan lupien antamista minkkien ja supikoirien poistoon kunnan omistamilla, toimintaan soveltuvilla alueilla.

Tavoite 3 eli "Turvaamme ekologisten verkostojen säilymisen" on niin ikään kunnianhimoinen ja kannatettava. Kuten toimenpiteessä 3.2. todetaan, kaavoituksella ja tiesuunnittelulla on huomattavan suuri vaikutus ekologisten yhteyksien ja verkostojen toimivuuteen. Toimenpiteeseen sisältyvä menettelytapa "kaavat ja kunnallistekniset suunnitelmat laaditaan niin, että ne edistävät ekologisten verkostojen säilymistä toimivina ja niiden heikentyneiden osien vahvistamista" edellyttää selkeää ohjausta ja seurantaa. Kaavamerkintöjen läpikäynti ja tarkistaminen toimenpiteen 3.3. mukaisesti ja ekologisten verkostojen toimivuutta heikentävien toimenpiteiden välttäminen kunnan omissa hankkeissa toimenpiteen 3.4. mukaisesti ovat kannatettavia. Tavoitteen alaisissa toimenpiteissä haasteena on se, kuinka nämä arvokkaat ja välttämättömät menettelytavat ja toimenpiteet saadaan integroitua osaksi kunnan kaikkea toimintaa siten, että ne eivät jää vain arvokkaiksi tavoitteiksi ja toimenpiteiksi ohjelmatekstissä.

VASTINE:

Palautteessa esille tuotu tarve integroida toimenpiteet osaksi kaikkea kunnan toimintaa on erittäin tärkeää ohjelman toteutumisen kannalta. LUMO-ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden integroimiseksi osaksi kunnan toimintaa on esitetty menettelytapoja luonnoksen tavoitteen neljä (Kehitämme kunnan toimintamalleja huomioimaan paremmin luonnon monimuotoisuuden) mukaisissa toimenpiteissä, etenkin toimenpiteessä 4.4. (Huolehdimme, että työntekijöillä, joiden tehtävissä vaikutetaan luonnon monimuotoisuuteen, on riittävästi luontoasiantuntemusta) ja toimenpiteessä 4.5. (Laadimme kunnan eri toiminnoille tarkistuslistat sen varmistamiseksi, että kunnan toiminnassa otetaan huomioon vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen).

Ei muutosta.

Tavoitteen 4 ("Kehitämme kunnan toimintamalleja huomioimaan paremmin luonnon monimuotoisuuden") osalta toteamme, että LUMO-ohjelman toimeenpanoa ja sen tavoitteiden seuraamista on ensiarvoisen tärkeää seurata säännöllisesti toimenpiteessä 4.1. esitetyn mukaisesti, jotta tavoitteiden saavuttamista voidaan arvioida ja toimenpiteitä tarvittaessa tehostaa. Tavoite 5 ("Toimimme luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa ja vahvistamisessa yhdessä asukkaiden, järjestöjen ja yritysten kanssa") on kannatettava, ja palaamme tässä yhteydessä toimenpiteeseen 5.1. eli yhteistyön tekemiseen luonnon monimuotoisuutta vahvistavien tahojen kanssa. Vuorovaikutus Kirkkonummen kunnan kanssa on ollut pääosin toimivaa, ja nostamme vielä uudelleen esille vuonna 2025 järjestettävän Nuuksion IBA-alueen pesimälinnuston kartoituksen toimenpiteen alaiset menettelytavat avustusten myöntämisessä huomioiden.

VASTINE:

LUMO-ohjelman toteutumisen seuranta nähdään erittäin tärkeänä. Seuraavat rakennus- ja ympäristölautakunnan myöntämät ympäristönsuojeluavustukset ovat haettavissa alkuvuonna 2025.

Ei muutosta.

Nähtävillä ollut LUMO-ohjelmaluonnos on hyvin valmisteltu ja kattava esitys luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja vahvistamiseen tähtäävistä keinoista Kirkkonummen kunnan alueella. Lintujen törmäyskuolleisuuden vähentämisen lisääminen rakennettua ympäristöä koskeviin toimenpiteisiin on helppo keino lisätä lintuystävällisyyttä Kirkkonummella, ja muut edellä esitetyt kehitysehdotukset huomioimalla LUMO-ohjelmasta tulee arvokas ja voimakas työkalu.

VASTINE:

Lisätään uusi toimenpide 2.12. Edistetään lintuturvallista rakentamista kunnan linjauksilla ja neuvonnalla.

Menettelytavat:

- 2 Laitetaan rakennusjärjestykseen lintuturvallista rakentamista edistävät määräykset.
- 2 Tehdään rakentajille ja remontoijille suunnattu ohje lintuturvallisesta rakentamisesta.

Kaavoitus ja liikennejärjestelmäpalvelut

24.10. 2024

Kirkkonummen kuntastrategiassa on nostettu esiin ympäristön kestävyys, lähiluonto ja asumisen luonnonläheisyys. Tämän johdosta kaavoitus- ja liikennejärjestelmäpalvelut toteaa LUMO-ohjelman laatimisen olevan kuntastrategian näkökulmasta kannatettava hanke, sillä se on tarpeellinen luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi ja vahvistamiseksi tilanteessa, jossa luonnon monimuotoisuuden tila ja luontokato on heikentynyt Suomessa ja mitä ilmeisimmin myös Kirkkonummella. Kunnan tahtotila luonnon monimuotoisuuden vaalimiseksi ja kunnan ilmastotavoitteet tähtäävät luonnonolojen monimuotoisuuden ja lajikirjon säilyttämiseen, millä on suora vaikutus hyvinvointiin.

LUMO-ohjelmasta ilmenee luonnon monimuotoisuuden vaalimiseen tähtäävät kansainväliset, kansalliset ja kunnalliset sopimukset. Kuntastrategia edellyttää kunnan toimivan myös luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa ja vahvistamisessa. Tahtotila ilmenee ohjelman kolmesta teesistä (s. 5) ja siksi on äärimmäisen tärkeää, että ne otetaan toiminnassa käytäntöön. Ohjelman päämäärää kuvaavat teesit ovat kunnianhimoisia, kuten esim. edelläkävijänä toimiminen. Sen vuoksi kaavoitus- ja liikennejärjestelmäpalvelut myös korostavat toimenpiteisiin sitoutumista koko kunnassa.

Ohjelmassa on viitattu ekologiseen kompensaatioon liittyvän ennallistamiskohteita koskevan hyvityspankin perustamiseen (s. 8). Pankin toimintaperiaatetta on syytä avata ohjelmassa. Syksyllä 2024 kaavoitus- ja liikennejärjestelmäpalvelut on saanut tietoonsa, että kansallisen pankin ylläpitäjäksi kaavallaan säätiöpohjaista toimijaa.

VASTINE:

Luonnoksen toimenpiteen 1.4. (Kartoitamme ennallistettaviksi soveltuvat kunnan omistamat alueet) johdantotekstissä tuodaan esiin mahdollisuus laittaa ennallistamiskohteita ns. hyvityspankkiin. Hyvityspankkia koskevaa johdantotekstiä täsmennetään seuraavalla kuvauksella:

Ennallistamiskohteita voidaan laittaa ekologisessa kompensaatioissa käytettäväksi ns. hyvityspankkiin eli varastoon, jonka alueilla on tunnistettuja, ekologiseen kompensaatioon soveltuvia luonnonarvoja. Hyvityspankin tarkoituksena on, että siinä olevien maa-alueiden ja luonnonvarojen käyttöä rajoitetaan alueen luonnonarvojen turvaamiseksi. Hyvityspankkiin kuuluville alueille voidaan etukäteen esimerkiksi ennallistamistoimin luoda luonnonarvoja, joita voidaan käyttää kompensaatioon myöhemmin. Kunta voi perustaa hyvityspan-

kin itse tai yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Kuntien ja muiden tahojen hyvityskohteet voidaan laittaa julkisesti tarjolle kompensatiorekisteriin, jota ELY-keskukset ylläpitävät. Kompensatiorekisteriä ei kuitenkaan ole vielä tällä hetkellä perustettu.

Ohjelmassa esille nostetut toimintaohjelman viisi tavoitekokonaisuutta ovat kaikki merkittäviä ja tarpeellisia toteuttaa. Ne sisältävät 34 toimenpidettä luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja edistämiseksi (s. 6) sekä luontokadon hillitsemiseksi. Jatkosuunnittelussa toimenpiteitä olisi priorisoitava niiden merkittävyyden näkökulmasta. Tästä johtuen kaavoitus- ja liikennejärjestelmäpalvelut ehdottaa, että toimenpiteet esitettäisiin tärkeysjärjestyksessä. Toisaalta esimerkiksi ohjelman ensimmäinen toimenpide (1.1 parannamme kunnan paikkatietopohjaista luontotietojärjestelmää ja luontotiedon jakamista) sisältyy jo sinällään kunnan ydintehtäviin. Ohjelman mukaan kaikki ehdotetut toimenpiteet on tarkoitus toteuttaa vuosina 2025-2030.

VASTINE:

LUMO-ohjelman lähtökohtana on kaikkiin siinä esitettyihin tavoitteisiin pääseminen, mikä edellyttää muun muassa toimenpiteiden riittävää resursointia sekä integroimista osaksi kunnan nykyisiä toimintoja. Tavoitteet on esitetty järjestyksessä, joka korostaa tietopohjaista päätöksentekoa ja olemassa olevien luontoalueiden säilyttämistä. Toimenpiteiden osalta toimenpiteiden suorittamisen ajallinen priorisointi on esitetty toimenpiteiden aikataulussa. Täten tavoitteiden ja toimenpiteiden priorisoinnin katsotaan tulevan riittävästi esille. Vaikka luontotiedon hallinta kuuluu kunnan ydintehtäviin, katsotaan ohjelman toimenpiteissä tarpeelliseksi tuoda esiin luontotiedon hallinnan kehittäminen laajemmaksi, laadukkaammaksi ja avoimemmaksi nykytilaan verrattuna.

Ei muutosta.

Tavoite 1: tuotamme ja jaamme kunnan luontotietoa kattavasti sekä kehitämme luontotiedon hallintaa

Kaavoituksen yhteydessä saatavat luontotiedot (toimenpiteet 1.3, 1.4, 2.1 ja 3.1) sekä maanhankinnan kautta muuttuva kunnan maanomistus ja täten myös mahdollisesti esimerkiksi ennallistamiseksi todettavien alueiden laajuus on jatkuvassa muutostilassa, mikä ei pääty ohjelman vuoteen 2030. Näin ollen edellä kuvatut toimenpiteet ovat jatkuvia ja niin ne pitäisi kirjata myös ohjelmaan. Sama koskee myös laadittavia luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmien laatimista. Toimenpiteiden suuresta määrästä johtuen kaavoitus- ja liikennejärjestelmäpalvelut esittää huolensa siitä, että ohjelman toteuttamisessa saatetaan ajautua liian monen hankkeen käynnistämiseen yhtäaikaisesti, mikä ei liene mahdollista eikä edes tavoiteltavaa. Niinpä lienee realistista olettaa, etteivät kaikkia ohjelmassa esitettyjä toimenpiteitä saada toteutetuksi viiden vuoden aikaikkunassa.

VASTINE:

LUMO-ohjelma koskee vuosia 2025–2030. LUMO-ohjelma on syytä päivittää 5–6 vuoden välein. Osa toimenpiteistä on luonteeltaan jatkuvia, ja niiden on tarpeen jatkua myös vuoden 2030 jälkeen. Toimenpiteiden jatkuvuuden tarpeellisuutta ei kuitenkaan katsota tarkoituksenmukaiseksi mainita erikseen. Yli tämän LUMO-ohjelman kauden jatkuvat toimenpiteet voidaan kirjata myös seuraavaan LUMO-ohjelmaan. Ks. myös vastaus edelliseen palautteen kohtaan.

Ei muutosta.

Tavoite 2: teemme aktiivisia toimi luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi kunnan omistamilla alueilla

Merkittävänä tekona luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi voidaan pitää ojitettujen soiden ennallistamista sekä perinnebiotooppien hoitoa ja kunnostamista kuten myös vesistöjen tilan parantaminen (toimenpiteet 2.6, 2.7 ja 2.8). Tämän kaltaiset hankkeet olisivat suositeltavia toteuttaa mahdollisimman nopealla aikataululla, sillä niillä olisi myönteisiä vaikutuksia niin hulevesiin, vesienhallintaan, rannikkovesiin kuin ilmastonmuutoksen hillintään. Taajamien

hulevesien hallinnan toteuttaminen ratkaistaan pitkälti kaavoituksen kautta. Osayleiskaavojen laadintaan kuuluu hulevesien yleissuunnittelu, jossa pyritään mahdollisuuksien mukaan luonnonmukaisiin ratkaisuihin. Ohjelmassa on todettu kunnan hulevesiohjelman päivittämisen tarve (toimenpide 2.9). Kaavoitus- ja liikennejärjestelmäpalvelut pitää kyseisen ohjelman päivittämistä erittäin kiireellisenä hankkeena ja se lienee myös kunnallistekniikkapalvelujen vuonna 2025 käynnistyvä hanke.

VASTINE:

Toimenpidettä 2.8. (Parannamme järvien, virtavesien ja rannikkovesien tilaa) toteutetaan jo hankkeissa, jotka jatkuvat LUMO-ohjelmakaudella 2025–2030 ainakin osan näistä vuosista.

Lisätään ohjelmaraportin liitetaulukko aloitusvuodet toimenpiteen 2.6. (Ennallistamme kunnan omistamilla alueilla sijaitsevia soita) ja toimenpiteen 2.7. (Hoidamme ja kunnostamme kunnan omistamilla alueilla sijaitsevia perinnebiotooppialueita) menettelytavoille. Soiden ennallistaminen on realistista toteuttaa vaiheittain. Perinnebiotooppikohteiden hoidon tulee olla jatkuvaa.

Vieraslajien torjunta (toimenpide 2.10) ja kunnan omien vastuulajien ja -luontotyyppien esiintymisen turvaamisella edistetään luonnon monimuotoisuutta (toimenpide 2.11), mutta se edellyttää laajaa yhteistyötä paitsi kunnan eri yksiköiden kesken, mutta myös seudullisten viranomaistahojen ja järjestöjen kanssa. Miten yhteistyö on tarkoitus toteuttaa jää ohjelmassa vähälle huomiolle, sillä luonnon monimuotoisuuden vaalimiseen tarvitaan mukaan mahdollisimman monta toimijaa.

VASTINE:

Yhteistyön kehittäminen sisältyy luonnoksessa tavoitteen 5 (Toimimme luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa ja vahvistamisessa yhdessä asukkaiden, järjestöjen ja yritysten kanssa) mukaisiin toimenpiteisiin. Yhteistyön kehittäminen on keskeinen osa esimerkiksi toimenpiteen 5.2. mukaisten koordinoitiresurssien tarkoitusta.

Ei muutosta.

Tavoite 3: Turvaamme ekologisten verkostojen säilymisen

Kunnan maankäytössä on perinteisesti panostettu luontoselvityksiin ja ekologisten verkostojen säilyttämiseksi (toimenpiteet 3.1–3.4). Samaa työtä on tehnyt Uudenmaan liitto laatiessaan maakuntakaavoja. Kaavoitus- ja liikennejärjestelmäpalvelut toteaa, että parhaiten ekologiset verkostot saadaan tietoon ja kartoille osayleiskaavoja laadittaessa ja näin ollen toimenpiteen on oltava jatkuvaa, sillä osayleiskaavojen laatiminen kuten myös kaavamääräysten kehitystyö jatkuu myös vuoden 2030 jälkeen.

VASTINE:

LUMO-ohjelma koskee vuosia 2025–2030. LUMO-ohjelma on syytä päivittää 5–6 vuoden välein. Osa toimenpiteistä on luonteeltaan jatkuvia, ja niiden on tarpeen jatkua myös vuoden 2030 jälkeen. Toimenpiteiden jatkuvuuden tarpeellisuutta ei kuitenkaan katsota tarkoituksenmukaiseksi mainita erikseen. Yli tämän LUMO-ohjelman kauden jatkuvat toimenpiteet voidaan kirjata myös seuraavaan LUMO-ohjelmaan.

Ei muutosta.

Tavoite 4: viestimme LUMO-ohjelman toteutumisesta kunnan henkilöstölle sekä päättäjille ja muille kuntalaisille

Ohjelmassa ehdotetaan, että kunnassa seurataan ohjelman toimeenpanoa ja tavoitteiden toteutumista perustamalla LUMO-työryhmä (toimenpide 4.1). Ympäristön tilaa on syytä seurata ja siitä on sekä tiedotettava että raportoitava (toimenpide 4.2 ja 4.4) eri tahoja. Kaavoitus- ja liikennejärjestelmäpalvelut muistuttaa yhdyskuntatekniikan toimialan

resurssien rajallisuudesta, joten pelkän LUMO-työryhmän perustamisen sijaan kuntaan voitaisiin perustaa kestävän kehityksen edistämisestä vastaavan työryhmän, jossa voitaisiin käsitellä LUMO-asioiden lisäksi myös esimerkiksi Luontoviisaat kunnan -verkoston (toimenpide 4.3) asioita sekä ilmastonmuutoksen hillintätoimenpiteitä ja kestävän rakentamisen asioita.

VASTINE:

LUMO-työryhmän tehtävän rajaaminen LUMO-ohjelman toteutumisen seuraamiseen ja ohjaamiseen katsotaan perustelluksi, jotta työryhmän resurssit riittävät tehtävän hoitamiseen. LUMO- ja HINKU-työryhmissä ei ole välttämättä samat jäsenet. Näiden työryhmien välillä tarvitaan kuitenkin koordinoitua, ja tarvittaessa voidaan pitää yhteiskokouksia.

Ei muutosta.

LUMO-toiminnan tarkistuslistat (toimenpide 4.5) voitaisiin sisällyttää myös LUMO-käsikirjaan, mikäli KUUMA-kunnat päättävät sellaisen laatimisesta. Päätös asiasta on odotettavissa vuoden 2025 alkupuolella. KUUMA-kaavoitusryhmässä Kirkkonummen suunnalta on esitetty edellä mainitun käsikirjan laatimista yhteishankkeena, jonka kustannuksiin myös Uudenmaan liitto näyttäisi olevan valmis osallistumaan. Mahdolliseen käsikirjaan voitaisiin myös sisällyttää kuntien luonnonjalanjäljen pienentämiseen tähtäävät toimenpiteet (toimenpide 4.6.), luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen kuntien maanhankinnassa (toimenpide 4.7) ja viljelymaiden vuokrasopimuksiin sisältyvät ehdot luonnon monimuotoisuutta koskevista asioista (toimenpide 4.8) kuten myös esimerkiksi ohjeet puisto- ja virkistysalueiden suunnittelulle, jotta niiden toteuttaminen tukisi kuntien pyrkimystä luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseen. Niin ikään luonnon monimuotoisuuden vaaliminen on otettava huomioon matkailussa ja virkistystoiminnassa (toimenpide 4.9) niin, että olemassa oleva monimuotoisuus säilyy ja mahdollisuuksien mukaan se myös vahvistuu. Myös tämä näkökulma voisi kuulua mahdollisesti laadittavaan käsikirjaan, joka voitaisiin toimittaa myös rakennuttajatahoille. Käsikirjan avulla olisi mahdollista myös vaikuttaa yritysten ja yksittäisten ihmisten ajatusmaailmaan ja saada heidät tietoiseksi luonnon monimuotoisuuden tärkeydestä hyvinvoinnille ja myönteiselle tulevaisuuskehitykselle. Niinpä ihmisten valistaminen luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen tärkeydestä ja kannustaminen kestävään elämäntapaan (toimenpide 4.10) edellyttää usean kunnan eri toimijan yhteistyötä.

VASTINE:

Lisätään toimenpiteeseen 4.5. (Laadimme kunnan eri toimintoille tarkistuslistat sen varmistamiseksi, että kunnan toiminnassa otetaan huomioon vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen) seuraavaa: "Tarkistuslistat voidaan koota LUMO-käsikirjaan, mikäli sellainen päätetään tehdä esim. KUUMA-kuntien ja Uudenmaan liiton yhteistyönä".

Tavoite 5: toimimme luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa ja vahvistamisessa yhdessä asukkaiden, järjestöjen ja yritysten kanssa

Ohjelmassa todetaan, ettei kunta yksin omalla toiminnalla pysty turvaamaan ja valistamaan luonnon monimuotoisuutta kunnan alueella. Toiminta on organisoitava yhdessä asukkaiden, järjestöjen ja yritysten kanssa (toimenpide 5.1). Ohjelmasta ei kuitenkaan ilmene riittävän täsmällisesti, miten asukkaat, yhdistykset, yritykset ja muut toimijat otetaan mukaan vahvistamaan luonnon monimuotoisuustyötä. Jatkosuunnittelussa tähän asiaan on saatava konkreettista. Ohjelmassa todetaan (toimenpide 5.4), että kunta pyrkii solmimaan kumppanuuksia, jotka tähtäävät luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseen Kirkkonummella.

VASTINE:

Toimina yhteistyön lisäämiseksi on luonnoksessa esitetty esimerkiksi avustusten myöntäminen, osallistumisen ylikunnallisiin hankkeisiin ja verkostoihin, LUMO-koordinointiresurssien osoittaminen, sähköisen yhteistyöalustan perustaminen, kumppanuuksien solmiminen yritysten kanssa, maa- ja hevostilojen ja neuvontaa

antavien tahojen yhteistyötilaisuuksien järjestäminen sekä LUMO-päivän järjestäminen. Toimenpiteiden toteutuksessa tehtävää yhteistyötä ja kumppanuuksien solmimista konkretisoidaan toimenpiteiden tarkemmassa suunnittelussa.

Ei muutosta.

Kunnan toiminnan on oltava pitkäjänteistä myös ympäristönsuojeluun liittyvissä hankkeissa. Ohjelmassa esitetään luonnon monimuotoisuus -koordinaattorin toimen perustamista (toimenpide 5.2). Kaavoitus- ja liikennejärjestelmäpalvelut esittää tutkittavaksi, josko edellä kuvatun koordinaattorin tehtävät olisivat perusteltuja yhdistää ilmastokoordinaattorin tehtävään tai luomalla uusi kestävän kehityksen asiantuntijan toimi kuntaan. Niin ikään mahdollisen uuden toimen tehtäviin voisivat kuulua ohjelmassa esille nostetun sähköisen alustan (toimenpide 5.3) ylläpito ja kehittäminen. Kyseinen alusta on tarkoitus perustaa luonnon hyvinvoinnin edistämiseksi. Ympäristönsuojeluun sijoitettavan uuden toimen tehtäviin kuuluisi kumppanuuksien solminen (toimenpide 5.4) sekä maa- ja hevostilojen toiminnan tukeminen niin, että sen kautta myös luonnon monimuotoisuus vahvistuu (toimenpide 5.5).

VASTINE:

Toimenpiteen 5.2. menettelytapoihin lisätään seuraavaa:

- Tarkastellaan "LUMO-koordinaattorin" tehtävien lisäämistä ilmastokoordinaattorin tehtävään niin, että ne muodostaisivat yhden kokoaikaisen tehtävän.

Yhteenveto:

Tietoa virkistys- ja ulkoilualueiden merkittävydestä ihmisen hyvinvoinnille saadaan koko ajan lisää, kun esimerkiksi metsien ja luonnonympäristön terveysvaikutusten todentaminen etenee. Tämänkaltaiset tiedot on otettava kunnassa huomioon aikaisempaa paremmin maankäytön suunnittelussa ja luvituksessa. Uuden tiedon pohjalta luonnon monimuotoisuuden vaaliminen tulee nousemaan entistä tärkeämmäksi, minkä avulla luontokatoa on aktiivisilla toimilla hillittävä, pysäytettävä ja lopulta käännettävä kehityspolku luonnon monimuotoisuutta vahvistavaksi. Näin ollen kunnan toiminnassa on osattava uudella tavalla asennoitua luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen ja vahvistamiseen, kuten ohjelmassa onkin todettu (s. 23).

VASTINE:

Tutkimuksissa esiin tulleet luonnon hyvinvointivaikutukset ovat yksi peruste luonnon monimuotoisuuden vahvistamiselle. LUMO-ohjelman toimenpiteiden toteuttaminen turvaa mahdollisuuksia näiden hyvinvointivaikutusten toteutumiseksi.

Ei muutosta.

LUMO-ohjelma on tärkeä asiakirja kunnan maankäytön, maanhankinnan ja lupakäsittelyn tueksi. Kaavoitus- ja liikennejärjestelmäpalvelut on nostanut KUUMA-kaavoitusryhmässä esille LUMO-käsikirjan laatimisen. Käsikirja on tarkoitus laatia painottamaan maankäytön, kunnallistekniikan ja maanhankinnan näkökulmaa niin, että sen kautta tietämys ja toimintatavat kunnan maankäytön hankkeiden toteuttamisessa ottaisi huomioon luonnon monimuotoisuuden sekä sen säilyttämiseksi asetettavat tavoitteet ja toimintatavat. Tietoisusketjun on jatkuttava myös esimerkiksi siten, että tontinmyyntiin kuuluu tiedon levittäminen luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen ja vahvistamisen osalta niin, että tontin uudet maanomistajat ymmärtävät tontin käyttöä suunnitellessa ottaa huomioon mahdolliset tontin luontoarvot. Ehkä tulevaisuudessa kunnan tontinmyyntiehtoihin kuuluu olemassa olevan luonnonympäristön riittävä säilyttäminen esimerkiksi niin, että tontilla on säilytettävä olemassa olevaa puustoa mahdollisimman paljon samoin kuin olemassa olevaa maanpintakasvillisuutta.

VASTINE:

Toimenpiteen 4.7. (Selvitämme luonnon monimuotoisuuden vahvistamisen keinoja kunnan maanhankinnassa) menettelytapana on ensinnäkin sen selvittäminen, miten maanhankinnalla voidaan vahvistaa Kirkkonummen luonnon monimuotoisuutta, ja toiseksi näiden keinojen soveltaminen kunnan maanhankintaan.

Ei muutosta.

Kaavoitus- ja liikennejärjestelmäpalvelut esittää ympäristönsuojelulle lausunnoille toimitettavien asiakirjojen päivittämistä, koska näin syntyy varmuus, että kaikilla on käsittelyssä sama asiakirja.

VASTINE:

Asiakirjoihin laitetaan jatkossa päivämäärät.

4. Kirkkonummen Martat ry

28.10.2024

Luonnos on ansiokkaasti tehty, sisältää konkreettisia, kannatettavia toimenpiteitä ja toteutuessaan edistää luonnon monimuotoisuutta Kirkkonummella.

Kiitos erityisen kannatettavasta ehdotuksesta vuosittaisesta LUMO-tapahtumasta, jossa juhlistetaan Kirkkonummen luonnon monimuotoisuutta ja sen vahvistamiseksi tehtyä työtä.

Luonnoksen sisällössä kiinnittyy huomio huolestuttaviin "pöydälle jätettyihin" asioihin, joilla on suora yhteys luonnon monimuotoisuuden edistämiseen Kirkkonummella, käsillä olevan LUMO-ohjelman uskottavuuteen, ja toisin sanoen tämän LUMO-ohjelman tavoitteiden toteutumiseen. Nämä asiat ovat ns. metsästrategia ja sen sisältö luonnon monimuotoisuuden edistämisen kannalta, Kirkkonummen kunnan omistamien metsien suojeleminen METSO-ohjelman kautta (suojeleminen edistämättömyys) ja Kirkkonummen osallistuminen Luontoviisaat kunnat-verkostoon. Me martat katsomme, että ehdottomasti Kirkkonummen kuuluu olla mukana tässä verkostossa.

Alla esitämme huomioita kappaleisiin 1-4. Huomiot ja ehdotuksemme pohjautuvat erityisesti siihen, että ohjelma toisi nykyistä selkeämmin esille, minkälaisia lainsäädännöllisiä velvoitteita meillä on luonnon monimuotoisuuden edistämiseen ja täten luontokadon pysäyttämiseen riippumatta siitä, miten yksittäinen kunta näkee asian.

VASTINE:

Valmistelussa oleva Kirkkonummen kunnan metsienhoito-ohjeistus (ent. metsästrategia) ei ole ollut vielä ollut hyväksyttävänä kunnanvaltuustossa. LUMO-ohjelma antaa luonnon monimuotoisuuden turvaamisen osalta suuntaaviivat metsienhoito-ohjeistuksen jatkovalmistelulle ja hyväksymiselle niin, että se ei ole ristiriidassa LUMO-ohjelman kanssa.

Rakennus- ja ympäristölautakunnan 26.4.2022 pöydälle jättämän METSO-suojeluesityksen toimeenpano sisältyy menettelytapana toimenpiteeseen 2.1. (Täydennämme Kirkkonummen luonnonsuojelualueiden verkostoa hakemalla kunnan omistamilla alueilla sijaitsevia suojelemattomia arvokkaita luontokohteita suojelemaan).

Kirkkonummen kunnan liittyminen Luontoviisaat kunnat -verkostoon sisältyy toimenpiteeseen 4.3. (Liitymme Luontoviisaat kunnat -verkostoon).

LUMO-ohjelman lähtökohtana on, että kunta noudattaa sille lainsäädännössä asetettuja velvoitteita. Asiaa selkeyttämään sisällytetään varsinaiseen LUMO-ohjelmaraporttiin kuvaus luonnon monimuotoisuutta koskevasta lainsäädännöstä ja sen velvoitteista.

Työn tausta

On tärkeää, että lauseeseen *Maana Suomi on sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin (YK ja EU), joiden mukaan luontokato tulee pysäyttää ja saada elpymään vuoteen 2030 mennessä, liitetään myös EU-lainsäädäntövelvollisuudet eli lintudirektiivi ja luontodirektiivi (ja toki myös vesi- ja meripuitedirektiivit) eikä vain ohjaajina ja ajureina toimivia sopimustasoisia velvoitteita. Suomen perustuslain mukaan vastuu ympäristöstä kuuluu kaikille.*

VASTINE:

Varsinaiseen LUMO-ohjelmaraporttiin sisällytetään kuvaukset EU:n lainsäädännön velvoitteista.

Kirkkonummen kuntaan kohdistuvat luonnon monimuotoisuuden linkittyvät sopimukset, sitoumukset ja verkostot

Kuntaamme kohdistuvia lainsäädännöllisiä velvoitteita on tarpeellista avata (erillinen kappale tästä?). Näin lisätään kuntalaisten ymmärrystä, mukaan lukien kunnan virkamiesten ja päättävissä elimissä olevien kuntapolitikkojen ymmärrystä. Tästä näkökulmasta katsottuna listasta puuttuu oleelliset lainsäädäntövelvoitteet, joiden päätarkoitus on luonnon monimuotoisuuden lisääminen ja luontokadon pysäyttämiseksi:

- a) EU-tasolta tulleet lintu- ja luontodirektiivi ja luonnon ennallistamisasetus ja
- b) kansallisesti erityisesti luonnonsuojelulaki (lintu- ja luontodirektiivien säännökset on huomioitu luonnonsuojelulaissa ja tiettyjen lintu- ja nisäkäslajien osalta metsästyslaissa). Uusi luonnonsuojelulaki (2023) tuo huomionarvoisia asioita mm. tiettyjen luontotyyppien suojelusta.
- c) Vesilaki, joka on mainittu mm. kappaleessa 4.

LUMO-ohjelma on oiva paikka tuoda näitä lainsäädäntövelvoitteita tutummaksi kuntalaisille (esim. tietolaatikko tai ohjelman liitteeksi). Vaikka EU-lainsäädäntö voi tuntua kaukaiselta kuntalaisen näkökulmasta,

- niillä on käytännön merkitystä maankäytössä
- lintu- ja luontodirektiivien suojelemissa lajeja ja luontotyyppijä sijaitsee joka puolella Kirkkonummenkin alueella ja
- on hyvä avata kuntalaisille, että näitä lajeja ja luontotyyppijä ei suojella pelkästään Natura- tai muilla suojelualueilla – ne esiintyvät valtaosin Natura/suojelualueiden ulkopuolella (mutta emme tiedosta tätä). Lintudirektiivi kattaa kaikki Suomessa luonnonvaraisina esiintyvät lintulajit ja luontodirektiivi kattaa 68 luontotyyppiä ja 140 muita lajeja kuin lintuja.
- Nämä EU-tason velvoitteet ovat olleet voimassa Suomessa jo 30 vuotta (ja ovat osana kansallista lainsäädäntöä). Nyt meitä velvoittaa myös luonnon ennallistamisasetus, 18.8.2024 lähtien (asetus on voimassa jo sellaisenaan tuosta päivästä lähtien). Tämä on merkittävä asetus, joka tulee tehostamaan luonnon suojeluun liittyvien EU-lainsäädäntövelvoitteiden täyttämistä ja niissä asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Ymmärryksemme tästä asetuksesta on toki vasta karttumassa, mutta olisi hyvä ennakoida, miten tämä uusi velvoite tulee vauhdittamaan luontokadon pysäyttämistä Kirkkonummella, tai vähintään esim. lisätä linkki ympäristöministeriön sivulle <https://ym.fi/ennallistamisasetus>.

VASTINE:

Varsinaiseen LUMO-ohjelmaraporttiin sisällytetään kuvaukset EU:n lainsäädännön velvoitteista.

Kirkkonummi edelläkävijänä luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa ja vahvistamisessa

Lauseessa (tai omana lauseenaan) ”Maankäyttömuutosten seurauksena luonnontilaltaan edustavia alueita on kuitenkin enää etupäässä luonnonsuojelualueilla” olisi hyvä mainita erikseen Natura-alueet, koska niillä on jo lähtökohtaisesti luontodirektiivin antama suoja. Ne eivät kuitenkaan ole kaikki toteutustavaltaan luonnonsuojelualueita, vaan esim. virkistysalueita tai ne toteutetaan maankäyttö- ja rakennuslain perusteella. Sen lisäksi tässä on tärkeää tuoda kuntalaisille nostoja, että meillä Kirkkonummella on kansainvälisesti arvokkaita luontokohteita, erityisesti Natura-alueet ja niiden luontotyyppit ja lajit, ja täten vastuuta luonnosta myös kansainvälisellä tasolla.

VASTINE:

Varsinaiseen LUMO-ohjelmaraaporttiin laitetaan Kirkkonummen luonnonoloista kuvaus, jossa on mm. seuraavaa:

" Kirkkonummella on kuitenkin edelleen jäljellä paljon luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokasta luontoa sekä ennallistamiskelpoista luontoa. Kunnan alueella esiintyy lukuisia uhanalaisia lajeja. Sieltä löytyy myös monia Suomen uhanalaisarvioinnissa uhanalaisiksi arvioituja luontotyyppisiä sekä kansainvälisesti arvokkaita EU:n luontodirektiivin luontotyyppisiä, joten Kirkkonummella on vastuuta luonnosta myös kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Maankäyttömuidosten seurauksena luonnontilaltaan edustavia alueita on nykyisin enää etupäässä luonnonsuojelualueilla ja Natura 2000 -verkostoon kuuluvilla alueilla, mutta luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita rakennepiirteitä voidaan saada takaisin ennallistamalla."

Tavoitteet ja toimenpiteet

Toimintaohjelman tavoitteet (taulukko) ja kappaleessa 4 esitetyt toimenpiteet ovat kiitoksen arvoisia. Nämä tulevat hyvin palvelemaan uuden luonnon ennallistamisasetuksen toimeenpanoa kuntatasolla. Yksittäisiin toimenpide-ehdotuksiin voisi vielä lisätä yhteyden ennallistamisasetukseen, vahvistamaan (varmistamaan?) toimenpiteiden toteutumista. Ennallistamisasetus vahvistaa erityisesti lintu- ja luontodirektiivin tavoitteiden saavuttamista (lajien ja luontotyyppien suotuisan suojelun ylläpitämistä tai sen saavuttamista).

VASTINE:

Nähtävillä ollut luonnon koskee etupäässä ohjelmaan sisällytettäviä tavoitteita ja toimenpiteitä. Varsinaiseen LUMO-ohjelmaraaporttiin laitetaan EU:n strategioista ja lainsäädännöstä kuvaus, jossa esitellään mm. ennallistamisasetusta.

Olisi tärkeää kartoittaa, mitä luontodirektiivin mukaisia luontotyyppisiä (esim. boreaalista luonnonmetsää, boreaalisia lehtoja, puustoisia soita, keidassoita, niittyluontotyyppisiä) Kirkkonummen alueella on ja missä ne sijaitsevat ja missä tilassa (niiden kunto) ne ovat (etenkin kunnan omistamalla maalla ja onko tarvetta ennallistamiseen). Tämä koskee myös direktiivilajien (ja kansallisesti uhanalaisten lajien) kartoitustarvetta. Kartoitus näyttäisi sopivan luontevasti toimenpiteeseen 2.11. Tämä kartoitustarve tulee siitä, että ennallistamisasetus on velvoittavaa lainsäädäntöä. Suomi aloittaa parhaillaan, osana ennallistamisasetuksen toimeenpanoa, kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelua (suunnitelmaluonnos lähetettävä Euroopan komissiolle elokuuhun 2026 mennessä). Tähän suunnitelmaan tarvitaan tietoa myös kuntatasolta erityisesti luontotyypeistä sekä lajeista. Voimme näin ollen Kirkkonummella toimia ennakkoivasti – LUMO-ohjelmakin viittaa edelläkävijyyteen - haluamme olla hyvänä esimerkkinä, ja selvittää näiden luontotyyppien ja lajien esiintymistä.

Direktiiviluontotyyppien ja -lajien priorisointi olisi hyvä mainita selkeästi toimenpiteissä 2.3- 2.8. ja tietysti toimenpiteessä 2.11. (vastuulajit ja -luontotyytit), sillä ennallistamisasetus tulee väistämättä tuomaan velvoitetta kaikille kunnille (kansallista ennallistamissuunnitelmaa ei voi tehdä ilman kuntien osallistumista).

VASTINE:

Toimenpiteen 1.3. (Täydennämme ja päivitämme Kirkkonummen alueella olevien arvokkaiden luontokohteiden kartoituksia) menettelytapaan lisätään seuraavaa:

Kartoituksissa kiinnitetään erityistä huomiota luonto- ja lintudirektiivien lajeihin ja luontotyyppisiin sekä kansallisesti ja alueellisesti uhanalaisiin ja silmälläpidettäviin lajeihin ja luontotyyppisiin.

Toimenpide 2.3. Tekstissä mainitaan "kunnan arvometsät". Tämä käsite tulee määritellä esim. alaviitteessä.

VASTINE:

Toimenpiteen 2.3. johdantotekstiin lisätään seuraavaa:

Toimenpiteessä mainitulla arvometsällä tarkoitetaan RAMS 2020 kunnossapitoluokituksen luokkaa M1 (taajamassa tai sen ulkopuolella sijaitseva arvokas maisema, kulttuuriperinne, monimuotoisuusarvo tai muu maanomistajan määrittämä erityispiirre).

Kunnan omistamissa suojelemattomissa metsissä, joita käytetään ulkoiluun ja virkistykseen, on hyvät mahdollisuudet vahvistaa entisestään luonnon monimuotoisuutta. Tässä lauseessa jää epäselväksi, miksi viitataan ulkoilu/virkistyskäyttöön – luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen ei liity ulkoilu/virkistyskäyttöön.

VASTINE:

Kyseisessä tekstissä viitataan siihen, että nykyisin pääasiassa virkistyskäytössä olevissa metsissä voidaan jatkossa tehdä enemmän toimenpiteitä luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi.

Ei muutosta.

5. Kirkkonummen ympäristöyhdistys ry

30.10.2024

Lumo-ohjelma on tärkeä tiekartta kohti tulevaisuutta. Kuntastrategiassakin nähdään suunnanmuutoksen välttämättömyys suhteessa luonnon monimuotoisuuteen: "Toimimme aktiivisesti ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi ja vaalimme luonnon monimuotoisuutta". Lumo-ohjelman menestyksellinen toteutuminen edellyttää, etteivät muut kunnan toiminnot ole ristiriidassa sen kanssa. Tarvitaan riittävä resurssointi, mutta sitäkin tärkeämpää on nostaa kaikkien ymmärrystä luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen välttämättömyydestä.

VASTINE:

On tarkoitus, että kaikki kunnan prosessit ja ohjeistukset ovat linjassa LUMO-ohjelman kanssa. Tarvittaessa prosesseja ja ohjeistuksia päivitetään. LUMO-ohjelma ja sen toimenpiteet viestivät luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen tärkeydestä. LUMO-ohjelma jo sinällään nostaa laajalti ymmärrystä luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen välttämättömyydestä.

Ei muutosta.

LUMO-ohjausryhmä, LUMO-koordinaattori ja jatkotyöskentely (toimenpiteet 4.1. ja 5.2.)

LUMO-ohjelman toteuttamisen ohjaamisella ja valvonnalla on suurempi merkitys työn onnistumiselle kuin millään muilla yksittäisillä toimenpiteillä. Koska monimuotoisuusustyö kattaa kaiken kunnan toiminnan, LUMO-työryhmän tulee raportoida suoraan kunnanhallitukselle kuten ilmastotyöstäkin raportoidaan. 5 luvun painoarvoa olisi hyvä nostaa ja sisällyttää siihen myös työntekijöiden ja luottamushenkilöiden koulutustarve.

VASTINE:

Täsmennetään toimenpiteen 4.1. (Seuraamme ja ohjaamme luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavaa kunnan toimintaa LUMO-työryhmässä) kolmas menettelytapa seuraavanlaiseksi:

LUMO-työryhmä laatii vähintään kerran vuodessa katsauksen LUMO-ohjelman toimeenpanon etenemisestä kunnanhallitukselle.

Luonnoksen luvun 5 keskeisimpiä asioita laitetaan varsinaisessa LUMO-ohjelmaraportissa muiden asioiden yhteyteen, eikä toimenpiteiden prosessin suunnittelusta ole siinä omaa lukua.

Tärkeimmän lisäksi luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta seuraa myös rahallista hyötyä kuntaan. Ongelmana on, että monimuotoisuuden rahallinen hyöty on usein laskennallista ja tulee ainakin eri budjetin kohtaan kuin monimuotoisuudelle haitallisen toiminnan rahavirrat, esimerkiksi mielenterveyshyödyt tai päiväkotien ja koulujen ulkoilu- ja opetusmetsät vs. kantorahatulot. Ehdotettu LUMO-työryhmän koostumus edustaa toimialoja, joille ei ole juuri suoranaista haittaa monimuotoisuuden vähenemisestä. LUMO-työryhmässä, joka ohjaa työtä tarvitaan osaamista monimuotoisuudesta useista näkökumista, ainakin biologisesta, fyysisen- ja psyykkisenterveyden, varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulujen, aluesuunnittelun, toimenpiteiden teknisen toteuttamisen, alueiden hoidon, viestinnän, liikunnan ja ulkoilun, talouden. Suurimpaan osaan näistä löytyy osaaja kunnan työntekijöistä. Parhaan tuloksen saavuttamiseksi työryhmässä on tarpeen olla hyvinvointialueelta luonnon terveysvaikutuksia työssään hyödyntävä jäsen. Lisää osaamista on saatavissa kunnassa toimivista ja jo LUMO-työhön osallistuneista yhdistyksistä ja yrittäjistä. Kaikki toimialat ovat joutuneet painimaan talousasioissa, niin voitane katsoa, ettei työryhmä tarvitse omaa talousosaajaa.

Saattaa olla tarpeen, että LUMO-työryhmällä on erikseen toimeenpaneva alaryhmä/jaosto (millä nimellä nyt sitten halutaankin kutsua), jossa ovat ainakin toimenpiteiden teknisen toteuttamisen alueiden hoidon osaajat sekä LUMO-koordinaattori.

Täsmennetään toimenpiteen 4.1. (Seuraamme ja ohjaamme luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavaa kunnan toimintaa LUMO-työryhmässä) ensimmäinen menettelytapa seuraavanlaiseksi:

Kootaan LUMO-työryhmään edustajat kunnan yksiköistä, joiden toiminta vaikuttaa eniten luonnon monimuotoisuuteen ja/tai joilla on tarve työssään hyödyntää luonnon monimuotoisuutta.

Lisätään toimenpiteeseen 4.1. (Seuraamme ja ohjaamme luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavaa kunnan toimintaa LUMO-työryhmässä) neljäs menettelytapa:

LUMO-työryhmä käyttää tarvittaessa apunaan mm. paikallisia asiantuntijoita.

Toimenpiteiden esittämistavasta

Toimenpiteiden määrä on kiitettävä, mutta tärkeys- ja toteuttamisjärjestys sekä aikataulut jäävät hieman epäselviksi. Kun on kirjoitettu esimerkiksi 2026 - 2030, tämän tarkoittanee, että noudattaminen aloitetaan 2026 ja jatkuu 2030 (ja ylikin pysyvänä). Ehdotamme, että nyt olevan toimenpiteiden luettelemisen lisäksi tehdään taulukko, johon

- yksilöidään selkeämmin mitkä menettelytavat (tai niiden osat) ovat minkäkin yksikön vastuulla
- toimenpiteiden ja menettelytapojen aloittamisvuodet, tämä selkeyttää menettelytapojen toteutusaikataulujen ymmärtämistä
- päätösvuosi ainoastaan, mikäli toimenpide on kertaluontoinen kuten kartoitus, jolloin voidaan yksilöintiä jatkaa myös alemmalle tasolle. Esimerkiksi 1.3. arvokkaiden luontokohteiden kartoitus voidaan saada valmiiksi METSO-arvojen (luokkien) ja luontotyyppien osalta vuoden 2025 loppuun mennessä. Mutta tiedon lisääntyessä ja luontoarvojen arvotusta on tarpeen tarkistaa 10-15 vuoden välein, vähintään potentiaalisiksi todetuilla alueilla. Toisaalta joidenkin eliöryhmien, jopa yksittäisten lajien kartoitus voi olla tarpeen biotooppitason kartoituksen lisäksi. Joten merkitään aloitus 2025, ensimmäiset toimenpiteet valmiita 2025; 2026 alkaen eri eliöryhmien kartoitusta
- vastuut toimenpiteistä näkyvät toimialoitain, päävastuullinen toimiala aina nimettynä

Tehdään 2 taulukkoa, joista ensimmäisessä ryhmittely kuten tässä luonnoksessa, toisessa toimialoitain, jotta nähdään helposti mistä kukin on ensisijaisesti vastuussa.

VASTINE:

Toimenpiteiden toteutusaikataulussa aikaisin vuosi tarkoittaa aloitusvuotta. Ohjelmaraporttiin laitetaan liite, jossa menettelytavat esitetään päävastuutahoittain ja menettelytavoille esitetään aloitusvuosi ja valmistumisvuosi. Osa menettelytavoista on mahdollista toteuttaa nopealla aikataululla, osa vaatii enemmän aikaa. Suurin osa toimenpiteistä on luonteeltaan jatkuvia ja niiden toimeenpanon on syytä jatkua vuoden 2030 jälkeenkin. LUMO-ohjelma on tarkoitettu päivittämään 5-6 vuoden välein.

Toimenpiteistä

Toimenpide-ehdotukset ovat tarpeellisia ja kannatettavia. Tässä pienempiä ja suurempia toimenpidekohtaisia parannusehdotuksia ja huomioita, nämä eivät ole kattavia ja toteuttamisvuosien osalta viittaamme siihen, mitä esitämme kohdassa "Toimenpiteiden esittämistavasta".

1.4. Lisätään menettelytapoihin

- Tehdään kartta- ja ilmakuvatarkastelu sijaintinsa takia merkittävistä ennallistettavista/ennallistumaan jätettävistä alueista, joiden luonnontila voi olla rajustikin muuttunut. Näin on mahdollista saada aikaiseksi pitkällä aikavälillä suurempia luontokokonaisuuksia.
- Hyödynnetään luontoharrastajilta ja -järjestöjen tietoja, kun mietitään ennallistettaviksi soveltuvia alueita ja niiden kiireellisyysjärjestystä sekä käytännön toteuttamisen vaikeusastetta ja mahdollista kiinnostusta osallistua talkoisiin.

VASTINE:

Toimenpiteen 1.4. (Kartoitamme ennallistettaviksi soveltuvat kunnan omistamat alueet) menettelytapaan "Tehdään tarvittavat lisäkartoitukset luonnontilaltaan heikentyneiden alueiden soveltuvuudesta ennallistamiskohteiksi" lisätään luontoharrastajien, järjestöjen ja muiden tahojen tietojen hyödyntäminen. Lisätään toimenpiteeseen 1.4. seuraava menettelytapa:

Alueista, jotka soveltuvat aktiivisesti ennallistettaviksi ja ennallistumaan jätettäväksi, tehdään tiedon karttuessa päivitettävä koonti tarvittavine kartta- ja ilmakuvaesityksineen.

Luontoharrastajien, järjestöjen ja muiden tahojen kanssa tehtävää yhteistyötä LUMO-ohjelman toteuttamisessa mukaan lukien ennallistaminen on käsitelty tarkemmin tavoitteen 5 (Toimimme luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa ja vahvistamisessa yhdessä asukkaiden, järjestöjen ja yritysten kanssa) mukaisissa toimenpiteissä.

2.1. Muutetaan menettelytapaa

- Selvitetään muiden kunnan omistamilla alueilla olevien arvokkaiden luontokohteiden perustamista luonnonsuojelualueiksi, ja valitaan niistä soveltuvimmat kohteet suojeltaviksi. > pyritään saamaan kunnalle korvaukset näiden suojelusta Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) puitteissa.

VASTINE:

Muutetaan toimenpiteen 2.1. toinen menettelytapa seuraavanlaiseksi:

- 1 Selvitetään muiden kunnan omistamilla alueilla olevien arvokkaiden luontokohteiden perustamista luonnonsuojelualueiksi, ja valitaan niistä kohteet, joiden suojelusta pyritään saamaan kunnalle korvaukset Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) rahoituksesta tai muista lähteistä.

Lisätään menettelytapoihin

- Selvitetään kunnan omistamilla alueilla olevien suojelualueiden (myös yksityisten ja valtion suojelualueiden) suojavyöhykkeiden ja suojelualueita täydentävien ennallistamisalueiden sijainti ja suojelumahdollisuudet 2025-2026.
- Hyödynnetään KYYn kokoamaa aineistoa kunnan omistamista arvometsistä metsätaloustaloudettain merkittynä https://docs.google.com/spreadsheets/d/1JzBwLJL5unn_MBNUBMvFYHJB2Xx77ILD/edit?usp=sharing&oid=108855336170036850314&rtopof=true&sd=true ja arvometsien valinnan ja laskelmien perusteet <https://www.sll.fi/app/uploads/sites/66/2024/08/KYY-selvitti-arvometsien-sijantiajohdanto-ja-ohjeet-exelin-lukemi-seen.pdf>

VASTINE:

Suojelualueiden suojavyöhykkeiden ja suojelualueita täydentävien ennallistamisalueiden sijaintien selvittämisen sisältyy toimenpiteeseen 2.1. (Täydennämme Kirkkonummen luonnonsuojelualueiden verkostoa hakemalla kunnan omistamilla alueilla sijaitsevia suojelemattomia arvokkaita luontokohteita suojeluun) siltä osin kuin alueet ovat arvokkaita luontokohteita, toimenpiteeseen 1.4. (Kartoitamme ennallistettaviksi soveltuvat kunnan omistamat alueet) siltä osin kuin alueet ovat ennallistamiseen soveltuvia ja muilta osin tavoitteen 3 (Turvaamme ekologisten verkostojen säilymisen) mukaisiin ekologista verkostoa koskeviin toimenpiteisiin. Luontoarvoihin voidaan laajasti ajatellen katsoa sisältyvän kohteen merkitys viereisen suojelualueen luontoarvojen säilymiselle. KY:n kokoama aineisto kunnan omistamista arvometsistä otetaan uusien mahdollisten suojelukohteiden kartoituksen pohjatietoaineistoihin.

Ei muutosta.

Lisätään aikatauluun

- *Haetaan luonnonsuojelun perustamista kohteille, joiden suojelusta on jo neuvoteltu Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa. Aikataulu 2025.*
- *Haetaan luonnonsuojelun perustamista uusille selvitetuille kohteille 2025, mikäli METSO-ohjelmalle tulee jatkokausi, niin 2026.*

VASTINE:

Lisätään ELY-keskuksen kanssa jo neuvoteltuja kohteita koskevan menettelytavan ja uusia suojelukohteita koskevan menettelytavan päävastuutahoksi ympäristönsuojelu. Tällä hetkellä ei ole tiedossa, onko ELY-keskuksella mahdollisuutta maksaa kaikista jo neuvotelluistakaan suojelukohteista korvauksia vielä vuonna 2025. METSO-ohjelman jatkuminen vuoteen 2030 asti on mukana Helmi-elinympäristöohjelmasta tehdyssä valtioneuvoston periaatepäätöksessä, mutta METSO-ohjelman jatkokauden 2026–2030 sisältö ja uudet tavoitteet määritellään vuonna 2025.

2.3. On tärkeä säilyttää ehdotetun mukaisena.

2.4. Lisätään ensimmäiseen menettelytapaan

- *"Jätetään tai siirretään [lisäys] rakennetun ympäristön viheralueilla kaadetut puut lahoamaan soveltuviin kohtiin."*

Lisätään menettelytapoihin:

- *Säästetään olemassa olevaa puustoa mahdollisimman paljon.*
- *Suunnitellaan rakennetun ympäristön viheralueet niin, että vältetään juuristo- ja runkovaurioiden aiheuttamiselta rakentamisessa ja ylläpidossa kuten aurauksessa.*
- *Vaalitaan niittyjä, joilla suositaan hyönteisille mieluisia kasveja hoidettujen nurmikoiden sijaan silloin, kun se on tarkoituksenmukaista.*

VASTINE:

Toimenpiteen 2.3. (Kohtelemme kunnan omistamia luonnonsuojelualueiden ja arvometsien ulkopuolisia metsiä niin, että ne tukevat luonnon monimuotoisuuden vahvistamista, asukkaiden hyvinvoinnin turvaamista ja ilmastonmuutoksen hillintää) menettelytapoihin tehdään tarkentavia lisäyksiä, mutta sen toimenpiteen pää-tarkoitusta ei muuteta.

Lisätään toimenpiteen 2.4. (Hoidamme ja rakennamme rakennetun ympäristön viheralueita luonnon monimuotoisuutta vahvistavasti) menettelytapoihin, että

- *rakennetun ympäristön rakentamisessa ja hoitamisessa säästetään olemassa olevaa puustoa ja muuta kasvillisuutta mahdollisimman paljon.*
- *Suositaan nurmikoiden sijaan niittyjä silloin, kun se on tarkoituksenmukaista, käyttäen niittyjen siemenseoksissa kotimaista alkuperää olevia siemeniä.*

Juuristo- ja runkovaurioiden välttämisen katsotaan sisältyvän lisäykseen olemassa olevan puuston ja muun kasvillisuuden säästämisestä mahdollisimman paljon.

2.6. Lisätään toiseen menettelytapaan

- Tilataan soiden ennallistamistoimet, järjestetään ennallistamistalkoot ja/[lisäys]tai avustetaan esim. yhdistyksiä ennallistamisessa.

Lisätään menettelytapoihin

- Selvitetään Helmi-rahojen hakemista seuraavalla hakukierroksella.

VASTINE:

Lisätään palautteen mukaisesti toimenpiteen 2.6. (Ennallistamme kunnan omistamilla alueilla sijaitsevia soita) toiseen menettelytapaan sana " tai " ja HELMI-elinympäristöohjelman 2021–2030 rahoitusmahdollisuuksien ja yrityskumppanuuksien hyödyntäminen.

2.7. Lisätään menettelytapoihin

- Selvitetään Helmi-rahojen hakemista seuraavalla hakukierroksella.
- Selvitetään yhteistyömahdollisuuksia luonnonhoitoa tekevien hankkeiden kanssa, esimerkiksi Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piirin Ketosirkka-hankkeen

VASTINE:

Lisätään toimenpiteen 2.7. (Hoidamme ja kunnostamme kunnan omistamilla alueilla sijaitsevia perinnebiotooppialueita) uusia perinnebiotooppikohteina hoidettavia kohteita koskevaan menettelytapaan HELMI-elinympäristöohjelman 2021–2030 rahoitusmahdollisuuksien ja yrityskumppanuuksien hyödyntäminen. Yhteistyö eri toimijoiden kanssa sisältyy tavoitteiden 4 (Kehitämme kunnan toimintamalleja huomioimaan paremmin luonnon monimuotoisuuden ja 5 (Toimimme luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa ja vahvistamisessa yhdessä asukkaiden, järjestöjen ja yritysten kanssa) mukaisiin toimenpiteisiin.

2.8. Lisätään menettelytapoihin

- Huolehditaan, ettei synny uusia virheitä kuten putkituksia, jotka estävät kalojen ja muiden vesieläimien liikkumista tai aiheuttavat veden samentumista ym.
- Kaavoituksessa ja alemman tasoisessa suunnittelussa huolehditaan ja edistetään sitä, että luonnontilaiset vesistönosat säilyvät ja niiden kaltaisiksi ennallistettavissa olevien norojen, purojen, ojien ja lampien ennallistamiselle luodaan hyvät edellytykset.
- Kaavoituksessa ja alemman tasoisessa suunnittelussa huolehditaan, ettei luonnontilaisia, niiden kaltaisia tai niiden kaltaisiksi ennallistettavissa olevia noroja, puroja, oja tai lampia putkiteta tai käytetä hulevesialtana muuta kuin täysin poikkeuksellisin perustein ja asianmukaisesti luvitettuna.

VASTINE:

Lisätään toimenpiteen 2.8. (Parannamme järvien, virtavesien ja rannikkovesien tilaa) menettelytapoihin seuraavaa:

- Huolehditaan kaavoituksessa ja muussa kunnan suunnittelussa sekä luvituksessa, että luonnontilaisiin/luonnontilaisien kaltaisiin virtavesiin tai lampiin ei ilman erityisen painavia perusteita ja asianmukaisia lupia tehdä rakenteita, jotka muuttavat niiden luonnontilaa tai vaikeuttavat niiden ennallistamista.
- Huolehditaan kaavoituksessa ja muussa kunnan suunnittelussa sekä luvituksessa, että etenkin vaelluskaloille sopiviin virtavesiin ei asenneta nousuesteitä muodostavia rakenteita.
- Selvitetään vaelluskaloille nousuesteitä muodostavien rakenteiden poistoa.

- Selvitetään HELMI-elinympäristöohjelman rahoitusmahdollisuuksien ja yrityskumppanuuksien hyödyntämistä vesistökuunnostuksissa.

2.9. Muutetaan menettelytapaa

- Käsitellään hulevedet mahdollisuuksien mukaan luonnonmukaisin menetelmin hyödyntämällä alueen kosteikkoja, uomia, painanteita ja vesistöjä ellei ole pakottavaa syytä käyttää teknisiä menetelmiä [lisäys].

VASTINE:

Tehdään toimenpiteen 2.9. (Hallitsemme taajamaympäristöjen hulevesiä luontopohjaisia ratkaisuja hyödyntäen) ensimmäistä menettelytapaa seuraavanlaiseksi:

- Käsitellään hulevedet mahdollisuuksien mukaan luonnonmukaisin menetelmin hyödyntämällä kosteikkoja, uomia, painanteita ja vesistöjä, ellei ole tarkoituksenmukaista käyttää teknisiä rakenteita.

2.10. Lisätään menettelytapoihin

- Selvitetään Helmi-rahojen hakemista seuraavalla hakukierroksella.
- Selvitetään yhteistyömahdollisuuksia luonnonhoitoa tekevien hankkeiden kanssa esimerkiksi Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piirin Ketosirkka-hankkeen

VASTINE:

Lisätään toimenpiteen 2.10. (Torjumme haitallisia vieraslajeja) menettelytapoihin seuraavaa:

- Selvitetään HELMI-elinympäristöohjelman rahoitusmahdollisuuksien ja yrityskumppanuuksien hyödyntämistä vieraslajien torjunnassa.

2.11. Lisätään menettelytapoihin

- Hyödynnetään luontoharrastajien ja -järjestöjen tietoja (SLL/KYY, Tringa, Suomen Perhostutkijain seura, Suomen Sieniseura, WWF, Luontoliitto, Vanamo) Näitä ja paikallisia luontoharrastajia voidaan pyytää yhteistyössä suunnittelemaan ja tekemään kartoituksia ja esittämään Kirkkonummen omia vastuulajeja ja -luontotyyppikohteita.

VASTINE:

Lisätään toimenpiteen 2.11. (Määrittelemme Kirkkonummen omat vastuulajit ja -luontotyypit ja toimimme aktiivisesti kunnan omistamilla alueilla sijaitsevien vastuulajien esiintymien ja vastuuluontotyyppikohteiden turvaamiseksi) menettelytapoihin, että selvitykset ja valinnat tehdään hyödyntäen mm. ympäristöjärjestöjen ja kuntalaisten tietoja.

3.1. Aikataulu 2025-2026

VASTINE:

Toimenpiteen 3.1. (Selvitämme Kirkkonummen ekologiset verkostot) aikataulu muutetaan resurssit huomiottaen niin, että se on 2025–2027.

3.2. Aikataulu 2026-> (toimenpiteen 3.1. jälkeen tai osittain päällekkäin) ks. Lisäksi tarvittavia toimenpiteitä 3.5.

VASTINE:

Lisätään toimenpiteen 3.2. (Suunnittelemme maankäytön niin, että kunnan ekologisten verkostojen toimivuus säilyy ja paranee) päävastuutahot menettelytavoittain. Toimenpidettä on tarkoitus toteuttaa LUMO-ohjelman koko kaudella 2025–2030.

3.4. Täsmennys: Ekologisten verkostojen ydinalueet voivat olla ovat tällä hetkellä [lisäys] ainakin osittain sellaisia, että ekologisten verkostojen toimivuus on kärsinyt ja [lisäys] kärsii huomattavasti. Päävastuussa myös Kaavoitus

VASTINE:

Täsmennetään toimenpiteen 3.4. (Vahvistamme ekologisten verkostojen heikentyneitä osia ja vältämme ekologistia verkostoja heikentäviä toimia) johdantotekstiä palautteen mukaisesti. Päävastuutahoksi merkitään vain keskeisin vastuutaho.

4.2. Erittäin tärkeä! Lisätään menettelytapoihin: LUMO-ohjelman toteutumista ja haasteita [lisäys] esitellään LUMO-infoissa, joita laitetaan kunnan verkkosivuille ja muihin tiedotuskanaviin sekä esim. kunnantalon ala-aulaan.

VASTINE:

Tehdään toimenpiteen 4.2. (Viestimme LUMO-ohjelman toteutumisesta kunnan henkilöstölle sekä päättäjille ja muille kuntalaisille) LUMO-infoja koskevaan menettelytapaan palautteen mukainen lisäys.

4.4. Päävastuu: LUMO-työryhmä ja [lisäys] kunnan kaikki yksiköt Aikataulu: 2025 kartoitettu kaikkien koulutustarpeet koulutus 2025->

VASTINE:

Toimenpiteen 4.4. (Huolehdimme, että työntekijöillä, joiden tehtävissä vaikutetaan luonnon monimuotoisuuteen, on riittävästi luontoasiantuntemusta) päävastuun on perusteltua olla jokaisella yksiköllä, mutta LUMO-työryhmä seuraa toimenpiteen toteutumista. Toimenpiteen aikataulussa aikaisin vuosi eli 2025 on aloitusvuosi nykyisen henkilöstön koulutussuunnitelmien tekemiselle. Ohjelmaraporttiin laitettavaan liitetaulukoon laitetaan nykyisen henkilöstön osalta liitetaulukoon aloitusvuosi ja valmistumisvuosi 2025. Koulutussuunnitelmat on syytä tehdä myös uusille työntekijöille, joten toimenpide on luonteeltaan jatkuva.

4.3. Aikataulu: 2025 liittyminen Luontoviisaat kunnat -verkostoon toimita verkostossa 2025->

VASTINE:

Lisätään toimenpiteeseen 4.3. (Olemme osana Luontoviisaat kunnat -verkostoa) päävastuutahoksi yhteiset palvelut ja liittymisvuosi 2025.

4.5. Aikataulu: 2025 tarkistuslistojen valmistumien 2025 -> tarkistuslistojen kehittäminen ja pitäminen ajan tasalla

VASTINE:

Toimenpiteeseen 4.5. (Laadimme kunnan eri toiminnoille tarkistuslistat sen varmistamiseksi, että kunnan toiminnassa otetaan huomioon vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen) muutetaan aikatauluksi 2025–2026. Tarkistuslistoja ei välttämättä saada valmiiksi vuonna 2025. Menettelytapaan lisätään tarkistuslistojen päivittäminen tarpeen ilmetessä.

4.7. Lisätään menettelytapoihin

- Ennen, kun hankittavan maan tai vesistön käyttötarkoituksesta päätetään, selvitetään alueen luontoarvot ja osoitetaan suojelunarvoiset osat suojeluun kuten toimenpiteessä 2.1.

VASTINE:

Luonnoksessa on lähtökohtana se, että selvitetään keinoja luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseen kunnan maanhankinnassa ja sovelletaan näitä keinoja kunnan maanhankinnassa. Hankittujen alueiden suhteen toimitaan toimenpiteiden 2.3. (Kohtelemme kunnan omistamia luonnonsuojelualueiden ja arvometsien ulkopuolisia metsiä niin, että ne tukevat luonnon monimuotoisuuden vahvistamista, asukkaiden hyvinvoinnin turvaamista ja ilmastonmuutoksen hillintää) ja 2.1. (Täydennämme Kirkkonummen luonnonsuojelualueiden verkostoa hakemalla kunnan omistamilla alueilla sijaitsevia suojelemattomia arvokkaita luontokohteita suojeluun) mukaisesti.

Ei muutosta.

4.9. Lisätään menettelytapoihin

- Kannustetaan erilaisia matkailu- ja virkistystoimijoita ottamaan toiminnassaan luonnon monimuotoisuuden ja sen välttämättömyyteen perehdyttämisen yhdeksi lähtökohdaksi.

VASTINE:

Tehdään palautteessa esitetty lisäys toimenpiteeseen 4.9. (Kehitämme matkailua ja virkistysmahdollisuuksia luonnon monimuotoisuutta turvaten).

4.10. Erittäin tärkeää! Päiväkotien pihat näyttävät tehdyn 'kaada, jyrää, pinnoita, kalusta' menetelmällä. Lisäksi ne näyttävät turhan pieniltä kestävänsä kulutusta. Liika kuluminen näkyy myös päiväkotien käyttämissä metsissä, eli varttuneita metsiä tarvitaan päiväkotien käyttöön enemmän. Kaikilla päiväkodeilla on (ainakin ollut) Vihreä lippu.

Muutetaan tai täydennetään menettelytapaa

- Päiväkotien ja koulujen läheisyydessä säilytetään metsiä metsät [muutos], jotka sopivat lasten ja nuorten opetuksen, kasvatukseen ja virkistykseen.
- Järjestetään LUMO-kampanja, jossa jokainen Kirkkonummen päiväkotia ja koulu suunnittelee Vihreän lipun vaikuttavimpien ympäristötekojen listan avulla <https://vihrealippu.fi/vaikuttavimmat-ymparistoteot/> [lisäys] itse lasten kanssa luonnon monimuotoisuutta tukevaa toimintaa (esim. pönttötalkoot, vieraslajitalkoot, niityttäminen). Samalla opetellaan yhdessä luonnon arvoja, toimintatapoja ja lajintuntemusta.

VASTINE:

Kaikki Kirkkonummen kunnalliset päiväkodit sekä perhepäivähoito ja asukaspuistot ovat mukana Vihreä lippu -ohjelmassa, ja niille on kaikille myönnetty vihreä lippu. Osalle Kirkkonummen kouluista on myönnetty vihreä lippu.

Toimenpiteessä 4.10. (Kannustamme kestävänsä elämäntapaan lapsesta alkaen) on esitetty menettelytapoina:

- Seuraavien uusien päiväkotien pihaympäristöt suunnitellaan ja toteutetaan mahdollisimman luonnonmukaisena, varhaiskasvatukseen kestävänsä elämäntapaa arvostaen ja kunnioittaen.
- Päiväkotien ja koulujen läheisyydessä säilytetään metsiä, jotka sopivat lasten ja nuorten opetuksen, kasvatukseen ja virkistykseen.

Päiväkotien läheisyydessä olevien metsäalueiden käyttötarkoitus osoitetaan kaavoissa ja niiden kohtelua koskevat toimenpiteet 2.3. (Kohtelemme kunnan omistamia luonnonsuojelualueiden ja arvometsien ulkopuo-

lisia metsiä niin, että ne tukevat luonnon monimuotoisuuden vahvistamista, asukkaiden hyvinvoinnin turvaamista ja ilmastonmuutoksen hillintää) ja 2.1. (Täydennämme Kirkkonummen luonnonsuojelualueiden verkostoa hakemalla kunnan omistamilla alueilla sijaitsevia suojelemattomia arvokkaita luontokohteita suojeluun).

Toimenpiteessä 2.4. on esitetty useita menettelytapoja rakennetun ympäristön viheralueiden hoitamiseksi luonnon monimuotoisuutta vahvistavasti.

Ei muutosta.

5.2. Tärkeää! Tarvitaan monenlaista osaamista omaava koordinaattori 100% työajalla. Jotta LUMO-tyo pääsee reip- paasti alkuun on LUMO-koordinaattorin tarpeen aloittaa vuonna 2025. Esimerkiksi "luonto-tinderin" (5.3.) lisäksi toi- menpide 5.4. tarvitsee toteutuakseen LUMO-koordinaattorin panosta. Aikataulu: 2025 jatkuva.

VASTINE:

Mahdollisen uuden tehtävän perustaminen, työntekijän rekrytointi ja työssä aloittaminen on aikataulullisista syistä perusteltua sijoittaa vuoteen 2026. Toimenpiteen 5.2. (Osoitamme resurssit luonnon monimuotoi- suustyön koordinointiin ja seurantaan) menettelytavassa tarkastellaan "LUMO-koordinaattorin" tehtävien lisäämistä ilmastokoordinaattorin tehtävään niin, että ne muodostaisivat yhden kokoaikaisen tehtävän).

Ei muutosta.

Lisäksi tarvittavia toimenpiteitä

Voidaan tehdä laajentamalla toimenpiteitä 4.2. ja 4.4. kaikkia kunnan työntekijöitä koskevaksi ja/tai lisäämällä lukuun 5 kunnan toimijoiden osalta, ja toimenpiteeksi 4.11 muiden kuntalaisten osalta.

Kunnan työntekijöitä, luottamushenkilöitä ja muita kuntalaisia on tarpeen perehdyttää luonnon monimuotoisuuteen välttämättömänä osana ihmisten terveyttä ja taloudellisen toiminnan edellytyksiä. Esimerkiksi pölyttävien hyönteisten tarpeisiin metsien lahoppuusta ja pihojen mesi- ja siitepölykasveista, ettei kukaan enää luulisi suuria marjasatoja saata- van metsiä harventamalla, sekä olevat ja tulevat lahoppuut poistamalla. Yhteistyötä kannattaa tehdä esimerkiksi alka- van Priodiversity LIFE -hankkeen kanssa <https://www.metsa.fi/projekti/priodiversity/> . SLL on yksi toimija hankkeessa ja siellä aloittaa ympäristökasvattaja, jonka tehtävänä on pölyttajakasvatuksen levittäminen aikuisille. Vaalien jälkeen kuntapäätäjille järjestettävään koulutukseen tulee sisällyttää perustiedot LUMO-ohjelmasta ja sen välttämättömyy- destä.

VASTINE:

Toimenpiteessä 4.4. (Huolehdimme, että työntekijöillä, joiden tehtävissä vaikutetaan luonnon monimuotoi- suuteen, on riittävästi luontoasiantuntemusta) on menettelytapana:

- Varmistetaan, että kunnan työntekijät koulutautuvat riittävästi luontoasioissa mm. varaamalla kou- lutuksiin osallistumiseen riittävästi määrärahoja ja tekemällä työntekijöille koulutus suunnitelmat, joissa huomioidaan luontoasiantuntemuksen jatkuvan päivittämisen tarve.

Kunta jakaa tietoa luonnon monimuotoisuudesta etenkin tavoitteiden 4 ja 5 mukaisissa toimenpiteissä. Eten- kin niissä käsitellään myös yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

Ei muutosta.

3.5. Rakentamisen kompensatio suojelualueita perustamalla

Luodaan toimintatapa, jossa uutta kaavoittamista ja rakentamista kompensoidaan lisäämällä luonnon monimuotoi- suutta muualla. Tämä ei saa tarkoittaa kaavoitettavien alueiden luonnon vähäisempää huomioon ottamista, vaan tällä

on tarkoitus kompensoida luontoalueiden laaja-alaisuuden ja kytkeytyneisyyden vääjämätöntä heikkenemistä kaiken rakentamisen seurauksena. Kunnan kaavoitusmonopoli ja maankäyttö sopimukset mahdollistavat sen, että kunta voi yksipuolisesti päättää tällaisista toimista. Malli voisi olla esimerkiksi sellainen, että uusien kaavojen A-alueiden ja teiden ym. alle jäävien alueiden pinta-alan verran suojellaan samantasoista luontoa paikassa, jossa suojelu tukee tunnetun monimuotoisuuden säilymistä. Mikäli kompensointiin käytettävä alue on monimuotoisuus- (ja hiilensidonta) arvoiltaan huonompaa kuin rakennettavaksi päätyvä alue suojellaan suurempi pinta-ala, jonkun sovittavan kertoimen mukaan. Tällöin on erityisen tärkeää, että uuden suojeltavan alueen sijainti tukee monimuotoisuutta pitkällä aikavälillä. Kaavan VL-alueita ei huomioitaisi ollenkaan ja kaavan SL-alueet voitaisiin laskea hyväksi kompensointiin. Mallin tekeminen 2025, päävastuu Kaavoitus.

VASTINE:

Toimenpiteessä 2.4. tuodaan esiin, että ennallistamiskohteita voidaan laittaa ekologisessa kompensaatiossa käytettäväksi ns. hyvityspankkiin eli varastoon, jonka alueilla on tunnistettuja, ekologiseen kompensointiin soveltuvia luonnonarvoja, joita voidaan suojella tai ennallistaa.

Lisätään toimenpide 4.11. Suunnittelemme ekologisen kompensointin käyttöönottoa kaavoituksessa ja sille menettelytapa "suunnitellaan luonnonsuojelulain mukaisen ekologisen kompensointin kokeilemistä jossain lähitulevaisuudessa uudessa kaavahankkeessa". On perusteltua käyttää nimenomaan luonnonsuojelulain mukaista ekologista kompensointia, koska sen käyttöön on jo kehitetty soveltuvia työkaluja.

5.6. Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa

Erityisesti masennuksen, kakkostyyppin diabeteksen ja astman torjunnassa luonto on tärkeä. Lähiluonnon vähentäminen nostaa tutkimuksen mukaan näiden sairauksien kustannuksia. On myös tutkittu, että monimuotoinen tai vanha puustoinen metsä on terveysvaikutuksiltaan parasta. Näin monimuotoinen luonto tuo kunnalle suuria säästöjä terveysmenoihin. Esimerkiksi <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/555356>. Yhteistyö ja tiedonkulku molempiin suuntiin hyvinvointialueen kanssa on tarpeen. Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa toimenpiteeksi 5.6. Menettelytapoina ainakin

- "luontoliikuntaresepteille" parhaiten sopivien kohteiden tunnistaminen (2025-2026) ja niiden pysyvä turvaaminen sekä monimuotoisuuden lisäämismahdollisuudet näillä kohteilla
- "luontoliikuntaresepteille" parhaiten sopivien kohteiden monimuotoisuuden lisääminen näillä kohteilla (2026->)
- esteettömät ja vähäesteisten luontokohteiden tunnistaminen (KYY:ssä tarkoitus myös tehdä tätä työtä) (2025) sekä monimuotoisuuden lisäämismahdollisuudet näillä kohteilla (2025-2026)
- esteettömien ja vähäesteisten luontokohteiden liikkumisesteiden vähentäminen ja monimuotoisuuden lisääminen näillä kohteilla (2026->)

VASTINE:

Palautteessa esitetyt toimenpiteet sisältyvät jo paljon LUMO-ohjelman toimenpiteisiin. Jatkossa selvitetään mahdollisuuksia tehdä palautteessa esitetyn osalta yhteistyötä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa.

Ei muutosta.

Kirkkonummi tarvitsee vahvan LUMO-ohjelman, jota toteuttamalla turvataan ja vahvistetaan Kirkkonummen kunnan luonnon monimuotoisuutta ja vetovoimaisuutta sekä edistetään luonnon ja kuntalaisten hyvinvointia.

LUMO-ohjelmaan on pyritty sisällyttämään sellaiset päämäärät, tavoitteet ja toimenpiteet, joilla käytännössä turvataan ja vahvistetaan Kirkkonummen kunnan luonnon monimuotoisuutta ja vetovoimaisuutta sekä edistetään luonnon ja kuntalaisten hyvinvointia.

Ei muutosta.

Ohjelma on kunnianhimoinen ja sisältää paljon hyviä monimuotoisuutta edistäviä tavoitteita ja toimenpiteitä. Etenkin LUMO-koordinaattorin palkkaaminen kuntaan on mielestämme tekijä, joka toivottavasti sujuvoittaa sidosryhmien asiointia kunnan vastuutahojen kanssa.

Ohjelman toteuttaminen edellyttää, että kunta osoittaa sidosryhmien kanssa tehtävän yhteistyön ja kunnan sisäisen yhteistyön koordinointiin resurssit.

Luonnon- ja Riistanhoitosäätiö ehdottaa, että ohjelmassa huomioitaisiin vieraslajien torjuntatavoitteiden raameissa myös vieraspedot supikoira ja minkki, joiden haitallisuus monimuotoisuudelle on kiistaton. Kirkkonummen alueella on paljon arvokasta saaristoa, jonne tarvitaan kohdistettua ammattimaista torjuntaa, mikäli monimuotoinen linnusto halutaan turvata. Vieraspetojen torjuntatyön tueksi tarvitaan joustavaa luvitusta sekä resursseja toimintaan. Vieraspetojen torjuntatyö on jatkuva prosessi, mutta oikein toteutettuna kustannustehokas tapa edistää luontokadon pysäyttämistä.

VASTINE:

Lisätään toimenpiteen 2.10. (Torjumme haitallisia vieraslajeja) menettelytapoihin, että jatketaan lupien antamista minkkien ja supikoirien poistoon kunnan omistamilla, toimeen soveltuvilla alueilla. Vieraslajien poistoa tekevät toimijat voivat hakea toimenpiteessä 5.1. (Teemme yhteistyötä luonnon monimuotoisuutta vahvistavien tahojen kanssa) mainittua avustusta, joka on tarkoitettu luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseen. Lisäksi eri toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön vahvistamista käsitellään tavoitteiden 4 ja 5 mukaisissa toimenpiteissä.

7. Natur och Miljö rf

30.10.2024

On ilahduttavaa nähdä, että Kirkkonummen kunta pyrkii samantapaisiin tavoitteisiin kuin Natur och Miljö. Meilläkin on tavoitteena turvata ja vahvistaa luonnon monimuotoisuutta, mutta valtakunnallisella tasolla. Laatiimme ohjelma on kunnianhimoinen ja kiitettävä, mutta samalla myös saavutettavissa. On hyvä, että tavoitteet ovat realistisia.

Haluamme muistuttaa, että lausuntojen lisäksi Natur och Miljö voi auttaa teitä asiantuntemuksellaan esimerkiksi yhteisten projektien kautta (älkää epäröikö ottaa yhteyttä, jos teillä on ideoita) ja konkreettisemmalla tasolla luontokoulutoimintamme kautta, josta lisää alla.

Natur och Miljö ylläpitää tällä hetkellä neljää alueellista luontokoulua: Luontokoulu Uttern, Kvarkenin luontokoulu, Ahvenanmaan luontokoulu ja Turunmaan luontokoulu. Luontokoulut ovat itsenäisiä pedagogisia yksiköitä, mutta tekevät tiivistä yhteistyötä opetuksen suunnittelussa ja kehittämisessä. Erityisosaamisemme on ulkona oppiminen - tuemme ja täydennämme alueen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen ympäristökasvatustyötä. Luontokoulujen arvopohjaan kuuluu lasten luontosuhteen kehittäminen, luonnon kunnioituksen edistäminen, kiinnostuksen herättäminen erilaisiin luontoympäristöihin sekä luontotuntemuksen levittäminen. Luonto lähtökohtana käsittelemme myös ihmisen suhdetta luontoon ja arkipäiväisten tekojen ja ympäristöongelmien välistä yhteyttä. Luontokoulujen tavoitteena on antaa oppilaille tietoa ja taitoja kestävään elämäntapaan. Vuonna 2023 neljä luontokoulua toteuttivat yhteensä 705 luontokoulupäivää, joihin osallistui 8666 lasta ja 1389 aikuista, mikä on pieni kasvu vuoteen 2022 verrattuna kaikissa kategorioissa.

Luontokoulu Uttern toimii myös Kirkkonummella ja vuonna 2023 järjestimme 37 luontokoulupäivää päiväkodeissa, esikouluissa ja kouluissa Kirkkonummella. Näihin osallistui yhteensä 633 lasta ja aikuista. Vuosien varrella tuhannet kirkkonummelaiset ovat oppineet luonnosta ja kokeneet luonnon yhdessä kanssamme.

Viitaten pitkäaikaiseen yhteistyöhömmme, haluamme nostaa esiin yhden tavoitteen toimintasuunnitelmassamme.

Tavoite 5: Toimimme luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa ja vahvistamisessa yhdessä asukkaiden, järjestöjen ja yritysten kanssa.

Ehdotamme, että työnne tueksi tämän tavoitteen saavuttamiseksi voisimme neuvotella sopimuksesta, joka takaisi tietyn ikäisille koululaisille ulko-opetusta luonnon monimuotoisuudesta. Esimerkiksi 3-4-luokkalaisille, joille meillä on jo teemoja luonnon monimuotoisuudesta. Olemme tehneet vastaavia sopimuksia jo muilla alueilla, mutta te voisitte olla edelläkävijöitä omalla alueellanne. Yhteistyösopimuksen avulla voisimme tarjota samaa sisältöä myös suomeksi, mikä ei ole osa tavanomaista toimintaamme. Näin voisitte tarjota kaikille tietyn ikäisille lapsille (koulukielestä riippumatta) luontokokemuksen, joka konkretisoi luokkahuoneoppimista leikkien, harjoitusten ja tutkimusten kautta. Näin voisitte tarjota kaikille tietyn ikäisille lapsille (koulukielestä riippumatta) luontokokemuksen, joka konkretisoi luokkahuoneoppimista leikkien, harjoitusten ja tutkimusten kautta.

Jos tämä kuulostaa kiinnostavalta, ottakaa yhteyttä, yhteystiedot alla. Autamme mielellämme, kun on kyse lasten osallistamisesta luonnon monimuotoisuustyöhön ja tuemme mielellämme päiväkotianne, esikoulujanne ja koulujanne heidän työssään. Voimme tarjota välineitä, erityisosaamista ja uusia näkökulmia. Tarjoamme tilauksesta myös täydennuskoulutusta opettajille.

VASTINE:

Yhteistyötarjous otetaan vastaan käsiteltäväksi kunnan sivistyspalveluissa.

8. Pro Strömsby rf/ry

28.10.2024

Mielestämme ohjelman luonnos on hyvin laadittu ja sisällöltään kiitettävän laaja kuitenkin pysyen konkreettisella tasolla ja jopa toteutusmahdollisuuksien rajoissa. Haluaisimme kuitenkin tuoda esiin muutaman näkökohdan.

Vastuunjako ja eri tahojen roolit ovat epämääräisiä. Kaikissa toimenpideryhmissä luetaan useita päävastuutahoja, mutta ilman että yksi niistä nimetään vetovastuulliseksi voivat tavoitteiden saavuttaminen olla vaikea.

VASTINE:

Muutetaan päävastuutaho-kohtaa niin, että siinä esitetään menettelytavoittain pääsääntöisesti yksi päävastuutaho, joka vastaa menettelytavan toteuttamisesta. Laitetaan lopulliseen LUMO-ohjelmaraporttiin liite, jossa menettelytavat esitetään päävastuutahoittain. Kokonaisuutena LUMO-ohjelman etenemistä seurataan LUMO-työryhmässä, joka tukee työllään ohjelman toteuttamista ja toteuttamisen koordinaatiota eri yksiköiden kesken.

Ohjelman alkutekstissä (kohta 1. Työn tausta, sivu 3) todetaan että "... LUMO-ohjelmalla turvataan ja vahvistetaan Kirkkonummen kunnan luonnon monimuotoisuutta ja vetovoimaisuutta sekä edistetään luonnon ja kuntalaisten hyvinvointia". Tähän viitaten ohjelmaan tulisi ehdottomasti lisätä kohtaan Tavoite 2, Toimenpide 2.10 sellaiset vieraslajit kuten valkohäntäpeurat ja merimetsot. Perustelut:

- ko peuralaji on todistetusti Suomen luontoon ulkomailta tuotu laji (1930-luvulla), joka vuosittain aiheuttaa miljoonien eurojen edestä aineellista ja taloudellista haittaa sekä on uhka kansanterveydelle punkkien levittäjänä
- myös merimetsot ovat levittäytyneet Suomen luontoon uutena lajina 1990-luvun lopussa. Lajin negatiiviset vaikutukset luontoon ovat kiistattomia: pitkiksi ajoiksi tuhottuja saaria ja hajuhaittoja. Lisäksi pesimispaikkojen läheisyydessä olevat alueet eivät enää sovellu virkistys ja asumiskäyttöön jne. Lajin ammattikalastukselle aiheuttamat taloudelliset vahingot on myös hyvin dokumentoitu.
- molemmille lajeille on yhteistä se, että ne alentavat kuntalaisten hyvinvointia merkittävästi sekä kunnan vetovoimaa, täysin vastoin LUMO-ohjelman tavoitteita.

VASTINE:

Merimetso on Suomessa alkuperäinen lintulaji, eikä se täten ole vieraslaji tai tulokaslaji. Merimetso hävisi Suomesta ja koko Itämereltä 1900-luvun alussa voimistuneen vainon johdosta. Laji palasi ja pesi ensimmäisen kerran liki sataan vuoteen Suomessa vuonna 1996. Merimetsokanta kasvoi voimakkaasti 2010-luvun puoleenväliin asti, jolloin vuotuinen pesimäärä tasaantui noin 25 000 kappaleeseen.

Merimetson yhdyskuntia pesii Kirkkonummella Isolla Haahkaluodolla (osin Siuntion ja Inkoon alueella, yhteensä 1,8 ha) ja läheisellä Handskenin luodolla (osin Siuntion alueella, yhteensä 0,8 ha). Näillä luodoilla oli vuonna 2024 noin 1000 merimetson pesää. Lisäksi merimetsa on alkanut pesiä Linlon viereisellä Natura 2000 -verkostoon kuuluvalla Ristlon saarella (n. 2 ha), jossa oli vuonna 2024 56 merimetson pesää. Merimetsa on pesinyt Kirkkonummen saaristossa myös Gaddien linnustonsuojelualueen saarissa, mutta vuoden 2021 jälkeen siellä ei ole ollut pesiviä merimetsoja.

Merimetsoyhdyskunnan lopetettua pesinnän saaren/luodon puusto palautuu vähitellen ennalleen. Merimetsojen aiemmin asuttamille ja sittemmin hylkäämille luodoille kehittyy nopeasti, muutamassa vuodessa, monilajinen kukkakasvillisuus, jolla voi olla positiivisia vaikutuksia lähialueen hyönteisille. Puusto palaa ruohovartisia kasveja hitaammin. Gaddien saarien kasvillisuuden seurannassa on tullut esiin, että merimetsojen aikana ei ole puiden häviämistä lukuun ottamatta tapahtunut mitään merkittäviä muutoksia putkilokasvien lajimäärissä. Mikään uhanalainen tai harvinainen laji ei ole lannasta kärsinyt. Loppukesän kukkaloiston aikana kukissa vieraillee runsain mitoin perhosia ja mesipistiäisiä. Merimetson aiheuttamat puukuolemat lisäävät lahoppuun määrää, mikä on hyödyksi monille eliölajeille.

Merimetsojen munat ja poikaset ovat merikotkan ravintoa. Tähän liittyy se, minkä takia merimetsoja on alkanut pesiä myös suojaisessa sisäsaaristossa, kuten Kirkkonummella Linlon viereisessä Ristlon saarella.

Merimetsa käyttää ravinnokseen noin 350-500 g kalaa vuorokaudessa keskittyen alueella yleisimpinä esiintyviin kalalajeihin. Tutkimusten mukaan syödyimmät kalalajit ovat ahven, kiiski, särki ja silakka. Merimetsot saattavat aiheuttaa kalastajille pesimäyhdyskuntiansa läheisyydessä saalismenetystä.

Merimetsoyhdyskuntien lähellä on ulosteen hajua, joka on tyypillinen kaikkien kaloja syövien lintujen pesimäsaarille. Kirkkonummella sijaitsevien merimetson pesimäsaarien läheisyydessä ei ole loma-asutusta eikä vakinaista asutusta. Ristlon saarella saattaa olla veneilijöille virkistyksestä arvoa, joka saattaa heiketä merimetsoyhdyskunnan mahdollisesti laajentuessa.

Merimetsa on luonnonsuojelulla rauhoitettu ympärivuotisesti. Luonnonsuojelulaki kieltää rauhoitettujen lintujen:

- tappamisen ja pyydystämisen,
- pesien ja munien rikkomisen, muun vahingoittamisen tai haltuunoton
- pesinnän häirinnän ja estämisen
- haltuunoton ja hallussapidon.

Merimetsa on pesäpaikkauskollinen laji eli se pesii vuodesta toiseen samoissa pesäpaikoissa ja samoissa pesissä. Merimetson pesien hävittäminen on kiellettyä myös pesimäkauden ulkopuolella. Myös pesäpuiden kaataminen on ympäri vuoden kielletty.

Merimetsaa koskevista rauhoitusmääräyksistä poikkeamiseen voidaan hakea lupaa Varsinais-Suomen ELY-keskukselta. Poikkeuslupa voidaan myöntää luonnonsuojelulain 83 §:ssä määritellyillä edellytyksillä. Lupa voidaan myöntää, kun haetulle toimenpiteelle ei ole muuta tyydyttävää vaihtoehtoa, seuraavissa tarkoituksissa:

- kansanterveyden ja yleisen turvallisuuden turvaaminen tai lentoturvallisuuden turvaaminen,
- viljelmille, kotieläimille, metsille, kalavesille ja vesistöille koituvan vakavan vahingon estäminen,
- kasviston ja eläimistön suojeleminen,
- tutkimus- ja opetustarkoitus, kannan lisääminen tai uudelleen istuttaminen.

Lisäksi poikkeus ei saa haitata lajin suotuisan suojelutason säilyttämistä tai saavuttamista.

Poikkeuslupia merimetsoa koskevista rauhoitusmääräyksistä ovat Suomessa hakeneet kalatalousalueet. Poikkeuslupia on myönnetty lähinnä vakavien kalastovahinkojen ehkäisemiseksi. Kirkkonummen kunnan omistamilla alueilla ei ole havaittu merimetsojen aiheuttaneen sellaisia haittoja, jotka antaisivat kunnalle ai-
hettä ryhtyä toimenpiteisiin, kuten poikkeuslupien hakemiseen. Kunnassa kuitenkin seurataan tilannetta ja otetaan mielellään vastaan havainnot merimetsasta ja sen ympäristövaikutuksista.

Valkohäntäkauris (metsästyslaissa valkohäntäpeura) on vieraslaji, mutta sitä ei ole säädetty kansallisesti tai EU:ssa haitalliseksi vieraslajiksi. Se on tuotu 1930-luvulla Suomeen Pohjois-Amerikasta, ja se on edelleen Suomessa riistalaji. Valkohäntäkauriiden kannan kokoa säännellään metsästyksellä, joka perustuu lähinnä metsästyseuroille annettaviin kaatolupiin. Kunnassa on tunnustettu valkohäntäkauriiden aiheuttamat haitat ja vahingot. Kunta voi tehdä metsästyseurojen kanssa metsästysvuokrasopimuksia, jotka koskevat hir-
vieläinten metsästystä sellaisilla kunnan omistamilla alueilla, joilla metsästys ei aiheuta haittaa esim. virkis-
tykselle tai muulle maankäytölle. Kunta ei ole antanut lupia pitää omistamillaan alueilla hirvieläinten ruokinta-
paikkoja.

LUMO-ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet mahdollistavat yleisellä tasolla kunnan ja eri toimijoiden välisen yhteistyön kehittämisen myös valkohäntäkauriin aiheuttamien haittojen torjumiseksi. Yhteistyön kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä on mm. tavoitteiden 4 ja 5 mukaisissa toimenpiteissä.

Ei muutosta.

*Samassa kohdassa, (1. Työn tausta, s 3), todetaan lisäksi että ". Ohjelman keskiössä ovat kunnan omistamat alueet". Tällainen kirjaus on pääsääntöisesti ymmärrettävä, koska kunta on ohjelman alullepanija ja sen toteuttamisen veturi ja takaaja. Mutta koska luonto ei tunne tontti-, kunta- tai maarajoja, on alueellinen rajaus käytännössä miltei mahdoton. Siis on ehdottoman tärkeää, että kunta viipymättä liittyy Luontoviisaat kunnat -verkostoon, jotta koordinointi rajakun-
tien kanssa olisi saumaton ja tehokas. Esim. Pikkalanlahdessa merimetsojen tuhoisa eteneminen ulottuu sekä Kirkko-
nummen että Siuntion alueille, joten ongelma on yhteinen ja näin ollen yhteistyöllä ja yhteisvoimin selvitettävä ja rat-
kaistava.*

Edellä esitetyn perusteella esitämme seuraavat Menettelytapa-ehdotukset kohtaan "Tavoite 2.10 Torjumme haitallisia vieraslajeja":

- peurojen talviruokinta kielletään kunnan omistamilla alueilla ja kunta kehottaa muita maanomistajia samaan
- kunta tekee päättävälle taholle aloitteen peurakannan radikaalista pienentämisestä Kirkkonummen kuntarajojen si-
sällä
- kunta edistää merimetsojen häätö- ja metsästyslupamenettelyn etenemistä asiasta päättävillä tahoilla
- kunta antaa tarvittaessa ulkopuolisille toimijoille lupia yo kantojen pienentämiseen kunnan omistamilla alueilla. Kunta myös kannustaa muita maanomistajia toimimaan samoin - kunta neuvottelee Luontoviisaat kunnat -verkoston puit-
teessa naapurikuntien kanssa yhtenäisestä kannasta näissä asioissa

VASTINE:

Ks. vastine edeltävään merimetsoja ja valkohäntäkauriita koskevaan palautteen kohtaan. Toimenpiteen 4.3. mukaisesti yksi LUMO-ohjelman toimenpide on Luontoviisaat kunnat -verkostoon liittyminen vuonna 2025. Toimenpiteen 5.1. mukaisesti kunta jatkaa osallistumista ylikunnallisiin hankkeisiin ja verkostoihin. Tällä vahvistetaan kunnan rajat ylittävää yhteistyötä luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi.

9. Tampaja-Särkijärven vesiensuojeluyhdistys

22.10.2024

Tampajan-Särkijärven vesiensuojeluyhdistyksen puolesta totean, että pidämme erinomaisena ja kannatettavana asiana tämänkaltaisen ohjelman laatimista.

*Näemme, ettei ole kompetenssissamme eikä ehkä yhdistyksen fokuksessakaan lausua kannanottoa ohjelman luon-
nokseen, muuten kuin edellä.*

Mikäli voimme myöhemmässä vaiheessa tuoda tarpeellista tietoa tai selvitystä tähän liittyen toiminta-alueemme osalta, teemme sen mielellämme.

VASTINE:

Palaute otetaan tiedoksi. Toimenpiteitä toteutettaessa otetaan tarvittaessa yhteyttä yhdistykseen tietotarpeiden osalta.

Ei muutosta.

10. Sivistyksen johtoryhmä (Kirkkonummen kunta)

1.10.2024

Sivistyksen johtoryhmä esittää lausuntonaan, että toimenpiteiden päävastuu merkitään vain yhdelle taholle, muu tahot voivat olla toteuttajia.

VASTINE:

Muutetaan päävastuutaho-kohtaa niin, että siinä esitetään menettelytavoittain pääsääntöisesti yksi päävastuutaho, joka vastaa menettelytavan toteuttamisesta. Lopulliseen ohjelmaraporttiin laitetaan liite, jossa esitetään menettelytavat päävastuutahoittain. Kokonaisuutena LUMO-ohjelman etenemistä seurataan LUMO-työryhmässä, joka tukee ohjelman toteuttamista ja toteuttamisen koordinaatiota eri yksiköiden kesken.

11. Södra skogsreviret r.f.

25.10.2024

On myönteistä, että kunta huomioi luonnon monimuotoisuuden omilla kiinteistöillään. Yksityisten maiden osalta tämän tulee perustua vapaaehtoihin toimenpiteisiin ja vapaaehtoiseen suojeluun, kunnan ei tule ohjata tätä kaavoituksen kautta.

Luonnoksen tavoitteessa 3 todetaan muun muassa, että "Kehitämme ekologisia yhteyksiä koskevia kaavamerkintöjä ja -määräyksiä." Ei ole selvää, mitä tämä tarkoittaa metsätalouden kannalta ekologisten yhteyksien alueilla. Metsänhoitoyhdistyksen mukaan metsätaloutta tulee ohjata metsälain mukaisesti maa- ja metsätalousvaltaisilla alueilla myös siellä, minne ekologia verkostoja on osoitettu. Metsänhoitoyhdistys katsoo, että ekologia verkostoja koskevien kaavamerkintöjen tulee olla sellaisia, etteivät ne vaikuta metsätalouteen. Kaavamerkintöjä ja -määräyksiä kehittäessä, tulee myös erityisesti täsmentää, mitkä toimenpiteet vaativat puunkaatoilun.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmää koskeva laki hyväksyttiin viime vuonna. Ajatuksena on, että kaikki yhteiskuntasuunnitelmat (maakunta-, yleis- ja asemakaavat) löytyisivät pitkällä aikavälillä samasta tietojärjestelmästä. Tämä johtaa siihen, että merkinnät on koordinoitava valtakunnallisella tasolla. Myös tämä tulisi huomioida, kun kunta kehittää kaavamerkintöjä ja -määräyksiä.

VASTINE:

Kaavamääräysten kehittäminen tehdään toimenpiteen 3.3. (Kehitämme ekologisia yhteyksiä koskevia kaavamerkintöjä ja -määräyksiä) valmistelussa ja toimeenpanossa, ja palaute otetaan siinä huomioon. Määräysten kehittämisessä otetaan huomioon ympäristöministeriön kaavamerkintöjä koskevat asetukset ja muu valtakunnallinen ohjeistus.

Ei muutosta.

LUMO-ohjelmassa otettava huomioon myös luonnossa liikkujan turvallisuus. Lähiluonnon maastoon merkitsemättömät karttapolut ja vuosikymmenten aikana metsiin syntyneet reitit ovat tärkeä osa asukkaiden päivittäistä liikuntaa ja hyvinvointia niin kesällä kuin talvella. Eri puolella asutusta oleviin metsiköihin ei välttämättä tarvitse matkustaa, joten ne ovat koko perheen käytettävissä jo lyhyelläkin vapaa-ajan jaksolla ja näin uusi sukupolvi saa kokea luonnossa liikkumisen riemun jo pienenä. Kunnan tehtävänä tulisi olla vaarallisiksi ilmoitettujen ja kaatuneiden puiden poisto, etteivät ne ole estämässä jokaisenoikeutta eli marjojen ja sienien keräämistä ja siellä liikkumista muuallakin kuin kuljetulla polulla. Toki kunta voi antaa asukkaille luvan poistaa haittapuut omiin tarpeisiinsa. Virkistysreittien turvallisuudesta huolehtiminen kannustaa lähtemään lähiluontoon.

VASTINE:

Kunnassa on pääperiaatteena, että ulkoilijoille vaaraa aiheuttavat puut poistetaan vain virallisten tai muuten vilkkaassa käytössä olevien reittien varrelta. Kuntalaisten kaikki ilmoitukset käsitellään ja lähimetsien vaarallisia puita kaadetaan harkinnan mukaan ottaen huomioon mm. se, kuinka suuressa käytössä ko. metsät ovat.

Kaatuneet puut poistetaan, jos ne haittaavat liikkumista maastossa tai ovat asutusalueella niin näkyvällä paikalla, että oleellisesti rumentavat maisemaa. Kaatuneiden puiden rungot pyritään jättämään aina maapuiksi myös näkyvillä paikoilla. Kunta ei anna asukkaille lupia puiden poistoon.

Ei muutosta.

13. Yhteiset palvelut (Kirkkonummen kunta)

4.11.2024

Toimenpide 4.2. Viestimme LUMO-ohjelman toteutumisesta kunnan henkilöstölle sekä päättäjille ja muille kuntalaisille.

- LUMO-tapahtuman järjestäminen vaatii resursseja ja laaja-alaista koordinoitua.

VASTINE:

LUMO-ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden lähtökohtana on, että kunnassa on tahtotila sen toimenpiteiden resursoimiseen. Ohjelman toteuttamisen lisäresurssitarpeita tarkastellaan mm. kunnan talousarvion valmistelun yhteydessä.

Toimenpide 5.2. Palkkaamme kunnalle luonnon monimuotoisuus -koordinaattorin.

- Jos koordinaattori toimii yritysrajoitukseksi, varmistettava ettei tule päällekkäisyyttä nykyisten toimijoiden kanssa. Viestintä ja toimintatavat tulee olla yhdenmukaisia.

VASTINE:

Toimenpide 5.2. muutetaan seuraavanlaiseksi:

Osoitamme resurssit luonnon monimuotoisuustyön edellyttämään koordinoituihin ja seurantaan.

Mikäli kuntaan perustetaan uusi LUMO-koordinaattorin tehtävä tai yhdistetty LUMO- ja ilmastokoordinaattorin tehtävä, on siinä tärkeää välttää päällekkäisyyttä kunnan nykyisten toimijoiden kanssa ja varmistaa yhteistyön toimivuus. Palaute otetaan huomioon LUMO-ohjelman toteuttamisessa.

Toimenpide 5.5. Tuemme kirkkonummelaisten maa- ja hevostilojen toimintaa, joka vahvistaa luonnon monimuotoisuutta.

- Luonnon monimuotoisuuden vaaliminen maa- ja hevosaloudessa ja siihen liittyvä neuvonta vaatii erityisosaamista. Tällä hetkellä maaseutupalveluita Kirkkonummella tuottaa Länsi-Uudenmaan maaseutuhallinto, jota isännöi Inkoo.

VASTINE:

Toimenpiteessä 5.5. toteuttamisessa huomioidaan, että maaseutuelinkeinoviranomaisen tehtäviä hoitaa Kirkkonummen osalta Länsi-Uudenmaan maaseutuhallinto. Maa- ja hevosalouden merkitys luonnon monimuotoisuudelle nousi kuitenkin vahvasti esiin sidosryhmätyöpajassa, joten se katsottiin tärkeäksi nostaa nähtävillä olleeseen LUMO-ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden luonnokseen. Toimenpiteessä 5.5. on tavoitteena, että kunta voi saattaa maa- ja hevostilayrittäjiä ja neuvontaa tarjoavia tahoja yhteen ja tällä tavoin tukea näiden yrittäjien toimintaa. Palaute otetaan huomioon toimenpiteen tarkemmassa toimeenpanossa.

Ei muutosta.

Viestinnän ehdotukset muotoiluiksi:

Toimenpide 4.2. Viestimme LUMO-ohjelman toteutumisesta kunnan henkilöstölle sekä päättäjille ja kuntalaisille.

Kirkkonummen kunnan kaikki viestintä pohjautuu kunnan strategiaan. LUMO-ohjelman ollessa strategian vision, arvojen ja päämäärien mukaista toimintaa kunta viestii siitä osana strategian toteuttamista. Kunta viestii LUMO-ohjelmasta omien viestintäperiaatteidensa ja -ohjeistustensa mukaisesti ennakoivasti, monikanavaisesti ja kaksikielisesti.

Aktiivisella viestinnällä varmistetaan, että sidosryhmät pystyvät seuraamaan LUMO-ohjelman toimeenpanoa. Näin viestintä tukee myös sidosryhmien osallistumista ohjelman toimeenpanoon. Lisäksi kunta viestii aktiivisesti luonnon monimuotoisuudesta tavoitteena lisätä luonnon monimuotoisuuden ja Kirkkonummen luonnon arvostusta.

Menettelytavat:

- Kunnan viestinnässä tuodaan ylipäätään esiin kunnan luontopositiiviset toimintamallit ja -tavat, osana strategista viestintää.
- LUMO-ohjelman etenemistä toteutumista (esimerkiksi LUMO-infot) esitellään kunnan verkkosivuilla, somekanavissa sekä muissa markkinointipinnoissa (kuten kunnantalon sähköinen idid-näyttö).
- Järjestetään vuosittain LUMO-tapahtuma, jossa juhlistetaan Kirkkonummen luonnon monimuotoisuutta ja sen vahvistamiseksi tehtyä työtä. LUMO-tapahtumassa on esim. asiantuntijaesityksiä, työpajoja ja luontoretkeä. Tapahtumalla voi olla jokin alateema. Tapahtuma toimii osana kunnan brändityötä, ja tavoitteena on houkutella tapahtumaan ihmisiä myös kauempaa.
- LUMO-ohjelman päivitettävä pääviestintäkanava on sen oma sivu kunnan verkkosivuilla: <https://kirkkonummi.fi/lumo-ohjelmaprojekti/>
- Kirkkonummen kunta uutisoi LUMO-ohjelman etenemisestä sekä toimista. Kunnan viestintä jakaa uutisensa juttuvinkeinä myös paikallismedialle.

Päävastuu: LUMO-työryhmä, Kirkkonummen kunnan yhdyskuntatekniikan viestintäasiantuntija yhdessä yhteisten palveluiden viestinnän kanssa, ympäristönsuojelu

Seuranta: LUMO-infot, LUMO-tapahtumat

Aikataulu: 2026–2030

Perusteluita:

- *Kirkkonummen kunnan kaikki viestintä pohjautuu strategiaan ja kunnan omiin viestintäperiaatteisiin ja -ohjeisiin. Sitä, mistä lähtökohdasta viestitään ja miten, ei määritellä erikseen LUMO-ohjelman kohdalla. Muotoilaan siis tämän mukaisesti.*
- *LUMO-ohjelman toimeenpano ei ole viestinnän tehtävä – siitä viestiminen on. Jätetään toimeenpano siis mainitsematta viestinnän tehtävissä.*
- *LUMO-infot (mitä nämä ovat?) jätetään pois. Kerrotaan yleisesti LUMO-ohjelman etenemisen ja toimenpiteiden viestinnästä.*
- *Viestintä on mukana tapahtuman järjestämisessä ja tapahtumasta viestimisestä, mutta viestintä ei ole päävastuullinen LUMO-tapahtuman järjestäjä. Vuosittaisen LUMO-tapahtuman järjestämisestä sovittava ympäristösuojelun, kulttuuritoimen kanssa tai muun kunnassa tapahtumia järjestävän tahon kanssa. Viestintä viestii tapahtumasta aktiivisesti ja monikanavaisesti, jos tapahtuma järjestetään.*
- *Maastoon ulottuva viestintä: jos tahdotaan toteuttaa niin LUMO-ohjelmaa toteuttavan tahon (esim. ympäristönsuojeluyksikkö) vastuulla - viestintä kyllä auttaa sisällön suunnittelemisessa, jos ks. Kyltit tai muu maasto-viestintä päätetään toteuttaa.*
- *Vastuu: laitetaan tähän ensisijaisesti yhdyskuntatekniikan viestintäasiantuntija, ei pelkästään "viestintä" koska ei koko viestintätiimin vastuulla.*

VASTINE:

[Tehdään toimenpiteeseen 4.2. \(Viestimme LUMO-ohjelman toteutumisesta kunnan henkilöstölle sekä päätäjille ja kuntalaisille\) pääpiirteissään palautteen mukaiset muutokset.](#)

MIELIPITEET

Mielipide 1

30.10.2024

Ohjelman jatkokäsittelyssä tulee kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

"Ohjelman mukaan hoidamme ja kunnostamme kunnan omistamilla alueilla sijaitsevia perinnebiotooppialueita. Valitaan uudet perinnebiotooppikohteina hoidettavat alueet." Munkkullan mäki rautatieaseman eteläpuolella on Kirkkonummen historian keskeisimpiä paikkoja. 1300-luvulta eteenpäin mäellä sijaitsi Viron Padisen sisterssiläisluostarin Uudenmaan laajojen maaomistuksien hallintokeskus. Seuraavien vuosisatojen aikana mäellä oli alueen merkittävä kyläkeskus. Paikka on harvinainen historiaan ja menneisyyteen vahvasti kytkeytyvä perinnebiotyypin kasvillisuus ja luonnonolot kertovat hyvin menneistä ajoista ja elämästä paikalla. Museovirasto on aikaisemmissa lausunnoissaan määrittellyt Munkkullan muinaismuistolain tarkoittamaksi historiallisen ajan kohteeksi, johon kajoaminen ei ole sallittua. Tämä vahvistaa paikan asemaa säilytettävänä perinnebiotooppina ja estää rakennushankkeet. Muutamia vuosia sitten vapaaehtoiset rakensivat mäen kiertävän opastein varustetun luonto/kulttuuripolun (Munkinpolku), joka on houkutelut runsaasti kävijöitä. Polun rakennetta ja informaation sisältöä voidaan kehittää korostaen erityisesti luonnon monimuotoisuuden tärkeyttä.

Menneisyyteen katsoen on selvää, että Kirkkonummen luonnon monimuotoisuutta viime vuosikymmeninä turmellut erityisen laaja golfkenttien rakentaminen (Sarfvik, Hirsala, Peruamaa, Kurk). Niiden alle on jäänyt satoja hehtaareja monimuotoisia luonnonalueita. Ne ovat tuhonneet ja häirinneet arvokkaita biotooppeja. Myös kenttien hoitotoimet kuormittavat huomattavasti luontoa ja ympäristöä. Golfkentät ovat sulkeneet laajoja aiemmin ulkoilua ja virkistystä

palvelevia alueita kuntalaisilta. LUMO-hankkeen jatkokäsittelyssä tulisi ottaa selkeä kanta "golftuhojen" estämiseksi tulevaisuudessa.

VASTINE:

Munkkullan mäen alue otetaan tarkasteluun perinnebiotooppikohteiden suunnittelussa.

Golfkenttäalueet osoitetaan kaavoissa, ja niiden rakentaminen edellyttää hakemuksesta käsiteltävää toimenpidelupaa. LUMO-ohjelmalla ei voida vaikuttaa suoraan kaava- ja lupaprosesseihin. Ohjelmassa esitetään toimenpiteitä, joilla kunta vahvistaa yritysten ja järjestöjen kanssa tehtävää luontotyötä. Golfkenttiä ylläpitäviä toimijoita kannustetaan osallistumaan luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseen yhdessä kunnan ja muiden toimijoiden kanssa.

Ei muutosta.

Mielipide 2

30.10.2024

On hienoa, että tällainen ohjelma laaditaan. Ohjelma on laaja ja hyvä. Ruotsinkielistä tekstiä pitäisi vielä hioa, jotta se olisi sujuvampaa ja lauserakenteet kuulostaisivat enemmän ruotsilta.

Korjauksia käännökseen:

sivu 4

Mervi Kokkila metsäasiantuntija ja systeemitarkasteluiden vanhempi asiantuntija, suunnitteluhortonomi, metsänhoitaja (MML)

Ruotsinkielisessä sana skogsvårdare tulisi korvata sanalla forstmästare.

Kohta 2.3

Kunnan omistamissa metsissä edistetään aktiivisesti arvokkaiden elinympäristöjen lisääntymistä esim. lahopuun lisäämisellä.

käännöksessä sana rötträd tulisi korvata ilmaisulla död ved

VASTINE

Tehdään palautteessa esitetyt muutokset LUMO-ohjelmaraportin ruotsinkieliseen käännökseen.

Metsänhoitotoimenpiteitä koskeva teksti on sovitettava yhteen päivitetyn metsästrategian sisällön kanssa, kun se valmistuu.

VASTINE:

Valmistelussa oleva Kirkkonummen kunnan metsienhoito-ohjeistus (ent. metsästrategia) ei ole vielä ollut hyväksyttävänä kunnanvaltuustossa. LUMO-ohjelma antaa luonnon monimuotoisuuden turvaamisen osalta suuntaviivat metsienhoito-ohjeistuksen jatkovalmistelulle ja hyväksymiselle niin, että se ei ole ristiriidassa LUMO-ohjelman kanssa.

Ei muutosta.

LUMO-luonnoksen tavoitteet 2.1 ja 2.3 ovat osittain ristiriidassa Kirkkonummen yhdyskuntatekniikan lautakunnan vuonna 2024 (29.8.2024 §83 ja 19.9.2024 §93) hyväksymän metsästrategian/metsienhoidon kanssa. Em. kohdat LUMO:sta olisi päi­vitettävä metsästrategian mukaisiksi.

VASTINE:

Valmistelussa oleva Kirkkonummen kunnan metsienhoito-ohjeistus (ent. metsästrategia) ei ole ollut vielä ollut hyväksyttävänä kunnanvaltuustossa. LUMO-ohjelma antaa luonnon monimuotoisuuden turvaamisen osalta suuntaviivat metsienhoito-ohjeistuksen jatkovalmistelulle ja hyväksymiselle niin, että se ei ole ristiriidassa LUMO-ohjelman kanssa.

Ei muutosta.

Totean, että että LUMO-ohjelmaesitys on osin ristiriidassa YT-lautakunnan hyväksymän metsästrategian kanssa. Metsästrategiaa on työstetty perusteellisesti ja parlamentaarisesti rakentavassa hengessä, ja siinä on taiten tasapainoiltu neljän arvokokonaisuuden huomioimisen suhteen. Monimuotoisuusulottuvuus on osin ristiriidassa myös virkistys- ja hii­lensidontatavoitteiden kanssa. Talousulottuvuus taas luo edellytykset aiemmin mainittujen vaalimiseen. LUMO-ohjelman liian yksipuolista kannanottoa metsienhoitoon tulee siis korjata siten, että se ei ole ristiriidassa YT-lautakunnan hyväksymän metsästrategian kanssa.

VASTINE:

Valmistelussa oleva Kirkkonummen kunnan metsienhoito-ohjeistus (ent. metsästrategia) ei ole ollut vielä ollut hyväksyttävänä kunnanvaltuustossa. LUMO-ohjelma antaa luonnon monimuotoisuuden turvaamisen osalta suuntaviivat metsienhoito-ohjeistuksen jatkovalmistelulle ja hyväksymiselle niin, että se ei ole ristiriidassa LUMO-ohjelman kanssa.

Toimenpiteeseen 2.3. sisältyvä menettelytapa täsmennetään seuraavanlaiseksi:

Kunnan omistamissa metsissä tehdään vain toimenpiteitä, jotka ovat perusteltavissa luonnon monimuotoisuuden vahvistamisella, metsiin liittyvien hyvinvointipalveluiden turvaamisella ja ilmastonmuutoksen hillinnällä. Suunnitellaan tapauskohtaisesti asiantuntijatyönä loppuratkaisut, jotka ovat tarkoituksenmukaisimpia näiden kaikkien kannalta ottaen huomioon kokonaisuus.